

TARIMSAL YAYIMI GELİŞTİRME PROJESİ
(TARGEL) KAPSAMINDA TARIM DANIŞMANLIĞI
SİSTEMİNİN İNCELEME VE DEĞERLENDİRİLMESİ

TOKAT İLİ ÖRNEĞİ

Erol ÇAKMAK
Y.Lisans Tezi

Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı
Doç. Dr. Halil KIZILASLAN
2010
Her hakkı saklıdır

**T.C.
GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
BAHÇE BİTKİLERİ ANABİLİM DALI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**TARIMSAL YAYIMI GELİŞTİRME PROJESİ(TARGEL) KAPSAMINDA
TARIM DANIŞMANLIĞI SİSTEMİNİN İNCELEME VE
DEĞERLENDİRİLMESİ: TOKAT İLİ ÖRNEĞİ**

Erol ÇAKMAK

**TOKAT
2010**

Her hakkı saklıdır

Doç.Dr. Halil KIZILASLAN danışmanlığında, Erol ÇAKMAK tarafından hazırlanan bu çalışma ~~02/12/2010~~ tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oybirliği/oyçokluğu ile tarım Ekonomisi Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Doç.Dr. Halil KIZILASLAN

imza :

Üye : Doç.Dr. Gülistan ERDAL

imza :

Üye : Y.Doç.Dr. Rüştü YAYAR

imza :

Yukarıdaki sonucu onaylarım

Doç. Dr. Naim ÇAĞMAN

Enstitü Müdürü

20./12./2010

TEZ BEYANI

Tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, tezin içerdiği yenilik ve sonuçların başka bir yerden alınmadığını, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Erol ÇAKMAK

ÖZET

Y.Lisans Tezi

TARIMSAL YAYIMI GELİŞTİRME PROJESİ KAPSAMINDA TARIM DANIŞMANLIĞI SİSTEMİNİN İNCELEME VE DEĞERLENDİRİLMESİ: TOKAT İLİ ÖRNEĞİ

Erol ÇAKMAK

Gaziosmanpaşa Üniversitesi

Fen Bilimleri Enstitüsü

Tarım Ekonomisi Ana Bilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Halil KIZILASLAN

Bu çalışmanın amacı, TAR – GEL projesinin çıkış noktasını, amaçlarını ve TAR – GEL projesi kapsamında görev alan tarım danışmanlarının projenin amaçlarına ne kadar uygun faaliyette bulduklarını, kendilerine yüklenen görevleri ne ölçüde yerine getirdiklerini, üreticilerin TAR –GEL projesi hakkındaki görüş ve düşüncelerini ortaya koyabilmektir. Araştırmada tarım danışmanı görev sahasında bulunan köyler içerisinde 48 köy gayeli örnekleme yöntemi ile seçilmiştir. Tarım danışmanı, danışmanların görev alanına giren köylerin muhtarları ve tarım danışmanlarının bağlı oldukları yöneticilerin tamamı ile anket yapılmıştır. Tarım danışmanlarının buldukları köylerdeki 144 üretici ise basit tesadüfi örnekleme yöntemine göre belirlenmiştir. Belirlenen örneklerden anket yoluyla toplanan bilgiler analiz edilmiştir. Araştırma sonucuna göre tarım danışmanlarının yerleştirmelerinin; projenin amaçları doğrultusunda hareket edilerek köy ya da beldelerdeki tarım potansiyeline göre yapıldığından bahsetmek mümkündür. Tarım danışmanları çoğunlukla ikamet ettikleri köyde kendisine danışan üreticilere yardımcı olmakta, araç sıkıntısı nedeni ile çalışma bölgelerine giren köylere yayım hizmeti verememektedirler. Tarım danışmanı olarak görev yapan Ziraat Mühendisi ve Veteriner Hekimlerin köy halkı ile uyum sağladıkları ve köyün tarımsal potansiyeline göre üretilebilecek kar marjı yüksek ürünleri önerdikleri görülmüştür.

ABSTRACT

M.S. Thesis

EXAMINATION AND EVALUATION OF AGRICULTURAL CONSULTANCY SYSTEM WITH IN THE SCOPE OF AGRICULTURAL EXTENSION DEVELOPMENT PROJECT: AN EXAMPLE OF TOKAT PROVINCE

Erol ÇAKMAK

Gaziosmanpasa University
Graduate School of Natural and Applied Sciences
Department of Agricultural Economics

Supervisor: Assc. Prof. Dr. Halil KIZILASLAN

This study is done to bring forth the originating point of the TAR-GEL Project, its objectives and how appropriate are the activities of the agricultural consultants to the Project objectives who are assigned for the TAR-GEL Project, how well they perform the duties bestowed upon them; to bring forth comments and views of the producers about TAR-GEL. In the research 48 villages were picked by the aimed sampling method among the villages in the job area of agricultural consultants. A survey was carried on with all agricultural consultants, mukhtars of the villages in the job area of agricultural consultants and managers that agricultural consultants connected. 144 producers in the villages with agricultural consultants were determined by simple random sampling. Data collected via survey from the samples determined were analyzed.

According to the result of the research, it is possible to say that emplacements are made by considering the agriculture potential of villages or towns that consultants assigned, which is consistent with the goals of the project. Consultants living in the village mostly help to the producers who confer, but they can not give agricultural extension service for the villages in their region because of lack of vehicle. It has been seen that agriculture engineers and veterinarians working as consultant, adapted with the villagers and they advise the products with high profit margin according to the agricultural potential of the village.

TEŐEKKÖR

Çalıőmamın her aőamasında destek ve yardımlarını esirgemeyen danışman hocam Sayın Doç. Dr. Halil KIZILASLAN'a tez boyunca yaptığı katkılardan dolayı teőekkör ederim.

Çalıőmam boyunca bilgi ve deneyimleri ile yol gösteren Sayın Atila ALTINTAŐ'a ve Microsoft Word konusunda yardımcı olan A.Serhat EDİZER'e müteőekkirim.

Her konuda sabırla yardımcı olan Aileme desteklerinden dolayı teőekkör ederim.

Erol ÇAKMAK

2010

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
ÖZET.....	i
ABSTRACT.....	ii
TEŞEKKÜR.....	iv
KISALTMALAR DİZİNİ.....	vii
ÇİZELGELER DİZİNİ.....	viii
1. GİRİŞ.....	1
1.1.Konunun Önemi.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı.....	3
2. KAYNAK ÖZETLERİ.....	5
3. MATERYAL VE YÖNTEMİ.....	10
4. ARAŞTIRMANIN KURAMSAL ÇERÇEVESİ.....	13
4.1. Türkiye’de Tarımsal Yayım Faaliyetleri.....	13
4.2. Türkiye’de Tarımsal Yayım Faaliyetlerinin Tarihsel Gelişimi.....	14
5. ARAŞTIRMA BULGULARI.....	19
5.1. Çiftçiler İle İlgili Araştırma Bulguları.....	19
5.1.1. Çiftçilerin Yaş ve Eğitim Durumları.....	19
5.1.2. Çiftçilerin Tarım Danışmanı ile İlgili Bilgi ve Kanaatleri.....	20
5.1.3. Çiftçilerin Tarım Danışmanı İle Görüşme Sıklığı.....	22
5.1.4. Çiftçilerinin Tarım Danışmanından Talep Ettiği Konular.....	24
5.1.5. Çiftçilerinin Tarım Danışmanın Geleceği İle İlgili Görüşleri.....	26
5.2. Muhtarlar İle İlgili Araştırma Bulguları.....	29
5.2.1. Muhtarların Tarım Danışmanı İle İlgili Bilgi Ve Kanaatleri.....	29
5.3. Yöneticiler İle İlgili Araştırma Bulguları.....	36
5.3.1. Yöneticilerle İlgili Bilgiler.....	36
5.3.2. Danışman Ve Köy Seçimine Dair Yönetici Görüşleri.....	36

5.3.3. Sözlüşmeli Personelin Çalıştığı Yerde İkamet Yeri.....	37
5.3.4. Yöneticilere Göre Tar-Gel Projesinin Başarısını Artırmak İçin Yapılması Gerekenler.....	39
5.4. Tarım Danışmanları İle İlgili Araştırma Bulguları.....	40
5.4.1. Danışmanlar İle İlgili Bilgiler.....	40
5.4.2. Danışmanların Görev Yaptıkları Yer Bilgileri.....	42
5.4.3. Danışmanlık Hizmeti İle İlgili Değerlendirmeler.....	51
6. SONUÇ	60
7. ÖNERİLER.....	67
KAYNAKLAR.....	69
EKLER.....	72
ÖZGEÇMİŞ.....	93

KISALTMALAR DİZİNİ

Kısaltmalar	Açıklama
DGD	Doğrudan Gelir Desteği
E&Z	Eğitim ve Ziyaret Yaklaşımı
İYE	İlçe Yayım Elemanı
KU	Konu Uzmanı
KÖY-MER	Köy Merkezli Tarımsal Üretime Destek Projesi
ÖÇP	Önder Çiftçi Projesi
TAGEM	Tarımsal Araştırmalar Genel Müdürlüğü
TKB	Tarım ve Köyişleri Bakanlığı
TKV	Türkiye Kalkınma Vakfı
TAR-GEL	Tarımsal Yayımı Geliştirme Projesi
TYUAP	Tarımsal Yayım ve Uygulamalı Araştırma Projesi
TZOB	Türkiye Ziraat Odaları Birliği
YAYÇEP	Televizyon ile Yayım Çiftçi Eğitim Projesi
ANONİM	Yazarı belli olmayan yayınlar

ÇİZELGELER DİZİNİ

Çizelge	Sayfa
Çizelge 5.1.Çiftçilerin Yaş Gruplarına Göre Dağılımı.....	19
Çizelge 5.2. Çiftçilerin Eğitim Durumları.....	20
Çizelge 5.3. Çiftçilere Göre Şu Anda Hizmet Veren Danışman Mesleği Ve Tercih Edilen Danışmanın Mesleği.....	20
Çizelge 5.4. Çiftçilere Göre Tarım Danışmanlarının Teknik Bilgi Düzeyi.....	21
Çizelge 5.5. Hayvan /Bitki Hastalık Ve Zararlıları İle İlgili Sorunlara Danışmanın Zamanında Müdahale Etme Durumu.....	21
Çizelge 5.6. Çiftçilere Göre Danışmaların İkamet Yeri.....	22
Çizelge 5.7. Tarım Danışmanına Ulaşılabilme Durumu.....	22
Çizelge 5.8. Çiftçilerin Danışmandan Aldıkları Bilgiyi Kullanma Ve Bu Bilgiden İstifade Etme Durumu.....	23
Çizelge 5.9. Çiftçilerin Danışmandan Bilgi Edinme Şekli.....	23
Çizelge 5.10. Tarım Danışmanına En Çok Başvurulan Konular.....	24
Çizelge 5.11. Tarım Danışmanının Çiftçileri Bilgilendirmeye Yönelik En Çok Başvurduğu Faaliyetler.....	25
Çizelge 5.12. Tarım Danışmanının En Çok Faydalı Olduğu Konular.....	25
Çizelge 5.13. Çiftçilerin Üç Yıllık Süre Sonunda Danışmanın Göreve Devam Edip Etmemesi İle İlgili Görüşleri.....	26
Çizelge 5.14. Çiftçilerin Sözleşmeli Mühendis/Veterinerlerin Tüm Ülke Geneline Yaygınlaşması İle İlgili Görüşleri.....	27

Çizelge 5.15. Danışmanın Daha Yararlı Olabilmesi İçin Yapılması Gerekenler.....	27
Çizelge 5.16. Köyde Mutlak Surette Olması Gereken Görevli.....	28
Çizelge 5.17. Tarımla İlgili Konularda Çiftçinin Bilgi Kaynağı.....	29
Çizelge 5.18. Muhtarlara Göre Şu Anda Hizmet Veren Danışman Mesleği Ve Tercih Edilen Danışmanın Mesleği.....	30
Çizelge 5.19. Muhtarlara Göre Şu Anda Hizmet Veren Danışmanların Teknik Bilgileri Yeterli Mi?.....	30
Çizelge 5.20. Muhtarlara Göre Tarım Danışmanlarının Beşeri İlişki Durumu.....	31
Çizelge 5.21. Muhtarlara Göre Danışmaların İkamet Yeri.....	31
Çizelge 5.22. Tarım Danışmanına Ulaşılabilme Durumu.....	31
Çizelge 5.23. Muhtarlara Göre Danışman Adaylarında Aranılan Şartlar Yeterlimi.....	32
Çizelge 5.24. Muhtarlara Göre Danışman Seçiminin Doğru Yapılıp Yapılmadığı.....	32
Çizelge 5.25. Köye/Beldeye Sözleşmeli Mühendis/Veteriner Atanmadan Önce Fikirlerinin Alınıp Alınmadığı.....	33
Çizelge 5.26. Muhtarların Danışmanlarla Olan İletişim Durumu.....	33
Çizelge 5.27. Muhtar Tarafından Tarım Danışmanına En Çok Başvurulan Konular...	34
Çizelge 5.28. Tarım Danışmanının Çiftçileri Bilgilendirmeye Yönelik En Çok Başvurduğu Faaliyetler.....	34
Çizelge 5.29. Tarım Danışmanının En Çok Faydalı Olduğu Konular.....	35
Çizelge 5.30. Muhtarların Üç Yıllık Süre Sonunda Danışmanın Göreve Devam Edip Etmemesi İle İlgili Görüşleri.....	35
Çizelge 5.31. Anket Çalışması Yapılan Tarım İl Ve İlçe Müdürlüğü Yöneticileri.....	36
Çizelge 5.32. Tarım İl Ve İlçe Müdürlüğü Yöneticilerinin Mesleklerine Göre Dağılımı.....	36

Çizelge 5.33. Tarım Danışmanı Seçiminde Aranılan Şartlar.....	37
Çizelge 5.34. Köy/Belde Seçimi İle İlgili Yönetici Görüşleri.....	37
Çizelge 5.35. Tarım Danışmanlarının Köyde İkamet Edip Etmediklerine Dair Yönetici Görüşleri.....	38
Çizelge 5.36. Yöneticilerin Tarım Danışmanı Ücretleri İle İlgili Kanaatleri.....	39
Çizelge 5.37. Yöneticilere Göre Projenin Başarısının Artırılması İçin Yapılması Gerekenler.....	39
Çizelge 5.38. Tarım Danışmanlarının Cinsiyeti.....	40
Çizelge 5.39. Tarım Danışmanlarının Mesleki Dağılımı.....	40
Çizelge 5.40. Danışmanların Yaş Gruplarına Göre Dağılımı.....	41
Çizelge 5.41. Ziraat Mühendisi Olan Danışmanların Mezun Oldukları Bölüme Göre Dağılımı.....	41
Çizelge 5.42. Danışmanların Buldukları Köy/Belde'deki Hizmet Yılı Sayısı.....	42
Çizelge 5.43. Tarım Danışmanlarının Göreve Başlamadan Önce Görev Yerindeki Danışman Varlığı.....	42
Çizelge 5.44. Danışmanlarının Görev Yerinde İkamet Ettiği Yer.....	43
Çizelge 5.45. Tarım Danışmanlarının İkamet Etdikleri Binaların Durumu.....	43
Çizelge 5.46. Danışmanlara Göre Hizmet Yeri Ve Sayısı.....	44
Çizelge 5.47. Çiftçilerden Talep Gelme Durumu.....	44
Çizelge 5.48. Çiftçilerin Talepte Buldukları Başlıca Konular.....	45
Çizelge 5.49. Görev Alanı Dışındaki Çiftçilerden Talep Gelme Durumu.....	45
Çizelge 5.50. Görev Alanı Dışındaki Çiftçilerin Talepte Buldukları Başlıca Konular.....	46
Çizelge 5.51. Tarım Danışmanlarının Görev Yaptığı Köy Ve Beldelerde Çiftçilerle İletişim Durumu.....	46

Çizelge 5.52. Tarım Danışmanının Kullandığı Büroda Telefon İmkânı.....	47
Çizelge 5.53. Tarım Danışmanlarının Kullanmış Olduğu Telefonun Niteliği.....	47
Çizelge 5.54. Tarım Danışmanlarının İnternet Erişim Durum.....	47
Çizelge 5.55. Tarım Danışmanlarına Maaş Dışında Ek Ödeme Verilme Durumu.....	48
Çizelge 5.56. Tarım Danışmanının Almış Olduğu Ek Ödemenin Türü.....	48
Çizelge 5.57. Tarım Danışmanlarının Çiftçiler Ve Diğer Danışmanlarla İlişkisi.....	49
Çizelge 5.58 Tarım Danışmanlarının Çalışma Bürosu Olarak Kullandıkları Yer.....	49
Çizelge 5.59. Tarım Danışmanının Görev Yaptığı Köy/Beldedeki Diğer Kamu Görevlileri İle Olan İlişkileri.....	50
Çizelge 5.60. Danışmanının Görev Yaptığı Köy Muhtarı Belediye Başkanı İle Olan İlişkileri.....	50
Çizelge 5.61. Yerel İdarecilerin Görev Yaptığınız Köyü/Belde İle Olan İlişkileri.....	51
Çizelge 5.62. Araştırma Enstitüleri İle Olan İletişim.....	51
Çizelge 5.63. İl Ya Da İlçeye Gidiş Sıklığı.....	52
Çizelge 5.64. Danışmanların İl Ya Da İlçeye Gidiş Amaçları.....	52
Çizelge 5.65. Danışmanların Mesleki Bilgi Düzeyi.....	53
Çizelge 5.66. Danışmanların Sözleşme Bitince Sözleşmelerini Yenileme Durumu.....	53
Çizelge 5.67. Tarım Danışmanlarının Projede Görev Alma Nedenleri.....	54
Çizelge 5.68. Tarım Danışmanlarının Görev Süresince Karşılaştığı En Önemli Sorunlar.....	54
Çizelge 5.69. Tarım Danışmanlarına Eğitim Düzenlenip Düzenlenmediği.....	55
Çizelge 5.70. Hizmet İçi Eğitim Düzenlenen Konular.....	55

Çizelge 5.71. Hizmet İçi Eğitimlerin Mesleki Katkısı.....	56
Çizelge 5.72. Danışmanların Hizmet İçi Eğitimle İşine Yarayacak Meslek Ya Da Konular.....	56
Çizelge 5.73. Amirlerin Tarım Danışmanlarına Yaklaşımı.....	57
Çizelge 5.74. Kadrolu Teknik Personelin Yaklaşımları.....	57
Çizelge 5.75. Tarım İl/İlçe Müdürlüğü Tarafından Yardım Talep Edilen Konular.....	58
Çizelge 5.76. Tarım İl/İlçe Müdürlüğü Tarafından Danışmanlardan Yardım Talep Edilen Konular.....	58
Çizelge 5.77. Tar-Gel Projesinin Daha Başarılı Olması İçin Yapılması Gerekenler.....	59

1. GİRİŞ

1.1. Konunun Önemi

Tarım sektörü, artan nüfusun gereksinimlerini artmayan tarım alanları ve doğal kaynaklarla karşılamak zorundadır. Bunun gerçekleştirilmesinde arazi emek, sermaye gibi tarımsal üretimde kullanılan üretim faktörlerinden sayılan bilgi ve teknolojinin katkısı büyüktür.

Tarım sektörü, gelişmekte olan ülkelerde gelişme sürecinin ilk evrelerinde ekonominin en önemli sektörü konumundadır. Bu dönemde tarımın toplam istihdamdaki payı, toplam üretimdeki payından da yüksektir. Tarım sektörünün istihdamdaki payı, son yıllarda büyük bir çözüme ile 6 yılda 11 puan azalarak 2001 yılındaki %37,6'dan 2007'de %26,4'e gerilemiştir. 2008 yılında ise tarım sektöründe yıllık istihdam oranı %26,3' olmuştur. Bu yüzden tarım sektörünün gelişmesi, kırsal halkın ve dolayısıyla nüfusun büyük bir oranının refahının yükselmesi anlamına gelmektedir(anonim, 2009).

Türkiye'de tarım sektöründe göze çarpan eğilimler, sektörün doğal koşullara bağlı olması, küçük ölçekli üretimin yaygın olması, toprak dağılımının çok parçalı olması, tarımın arz ve talep esnekliğinin katı olması ve üretim periyodunun diğer sektörlere göre uzun olması, hedef kitleden uzak politikaların üretilmesi, sorunların ve çözüm önerilerinin geliştirilmesinde parçacı yaklaşımların ortaya konulması, önceliklerin iyi belirlenememesi, diğer sektörlere nazaran tarımın ihmal edilebilir bulunması ve verim düşüklüğüdür bu gibi nedenlerle tarımsal desteklemeler ve tarıma dayalı sanayilere yönelik gündeme gelmektedir. Tarım kesiminde nüfus artış hızı ülke ortalamasının üstündedir, nüfus artışı miras yoluyla toprakların küçülmesine sebep olmakta ve kente olan göçü hızlandırmaktadır. Oysaki küçük parçalara bölünmüş yaygın toprak yapısı maliyetleri yükselterek tarım üretiminde verimsizliğe yol açmaktadır.

Bu eksikliği gidermenin en önemli yolu tarımsal yayım hizmetini etkin bir şekilde yapmaktır. Tarımsal yayım hizmetinin amacı; kırsal alanlarda çiftçi ailesinde ve tarımsal işletmelerde görülen mevcut durumu dünya standartlarına uygun bir şekilde geliştirmek ve böylece kırsal alanlarda yaşam düzeyini girilen bir dizi faaliyetlerle yükseltmektir (Gürel, 1996).

Tarımsal yayım çalışmaları ile ilgili olarak mevcut problemleri gidermek üzere değişik dönemlerde Dünya Bankası'ndan temin edilen kredilerle uygulamaya konan kırsal kalkınma projeleri ve Tarımsal Yayım ve Uygulamalı Araştırma Projesi (TYUAP) ile Eğitim ve Ziyaret Yaklaşımı (Training ve Visit, T&V) tecrübe edilmiştir. Bazı başarılı sonuçlarla birlikte bu yaklaşım ile de geleneksel yaklaşımın olumsuz yanları giderilememiş, söz konusu yaklaşımın öngördüğü uygulamalardan birisi olan köy ziraat teknisyenliği yürütülememiş ya da birkaç örnek ile sınırlı kalmıştır. Yayım-araştırma bağı, ferdi temas yerine grup teması ve düzenli hizmet içi eğitimi gibi farklılıklarına rağmen geleneksel yaklaşım ile Eğitim ve Ziyaret yaklaşımının her ikisi de genellikle kitle iletişim vasıtalarını göz ardı etmiş, çiftçi katılımı yerine yukarıdan aşağı teknoloji transferine yoğunlaşmıştır. E&Z yaklaşımına getirilen bir başka eleştiri ise yayımcıların, çiftçiler için girdi temini çalışmalarına katılmamasına meyilli olmaları şeklinde dile getirilmektedir. (Kumuk ve Crowder, 1996).

Bu konuda Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı tarafından uygulamaya konulan projelerden birisi de üç yıl süreli pilot bir uygulama olan Köy Merkezli Tarımsal Üretime Destek ya da kamuoyunda bilinen adıyla “ 1000 köye 1000 Tarım Gönüllüsüdür”. Projenin esası, çiftçiye hizmetin yerinde verilmesi, çiftçinin yerinde bilgilendirilmesi ve böylece çiftçinin gelir düzeyinin yükseltilmesi amacı ile Ziraat Mühendisi ve Veteriner Hekimlerden danışmanlık hizmeti satın alınmasına dayanmaktadır. Ancak 3 yıl süreli pilot bir proje olan Köy-Mer 31 Aralık 2006 tarihinde sona ermiştir.

Köy Merkezli Tarımsal Üretime Destek Projesinden elde edilen deneyimler ışığında yayım hizmetlerinin daha aktif ve verimli bir şekilde köy ve beldelerde yürütülmesini sağlamak amacıyla 01 Ocak 2007 tarihi itibarıyla “ Tarımsal Yayımı Geliştirme Projesi (Tar-Gel)” uygulamaya konmuştur.

Tarımsal Yayımı Geliştirme Projesi kapsamında Türkiye genelinde tarımsal yayım faaliyetlerini etkinleştirmek ve bilginin doğrudan çiftçiye zaman ve mekân sınırı olmaksızın ulaşabilmesini sağlamak amacıyla İki bin beş yüz Adet “ Çalışma Bölgeleri” oluşturulmuştur bu projenin temel düşüncesi toprağı ve çiftçiyi bilgi ve beceri ile buluşturmaktır. Bu proje ile köyden merkeze bilgi talebi ya da merkezden köye bilgi arzı yerine problemlerin doğrudan doğduğu yerde çözümü modeli uygulanmaya çalışılmıştır. Ziraat mühendisleri ve veteriner hekimlerden köylerde faaliyette bulunmak üzere danışmanlık hizmeti satın alınması suretiyle, çiftçilerin ihtiyaç duydukları bilginin mahallinde verilmesi, pazar hedefli üretime yönlendirilmeleri ve tarımda teknoloji kullanımının yaygınlaştırılması yoluyla gelir seviyelerinin yükseltilmesi hedeflenmiştir (Yavuz ve Erol, 2004).

Köylere hizmet götürülmesinde çeşitli zorluklarla karşılaşmaktadır. Tarımsal yayım çalışmalarında ki asıl problem, sorunlara yerinde ve zamanında çözüm getirilememesi, merkezden getirilen çözümlerin ise yeterince etkili olmamasıdır. Projede problemlerin yerinde ve zamanında çözümü için bilginin çiftçinin ayağına götürülmesi amaçlanmıştır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu projenin ana amacı, Tokat ilinde Tarımsal Yayımı Geliştirme Projesi(TAR-GEL) kapsamında incelenen tarım danışmanlığı sisteminin bölge tarımı, kurumsal işleyiş ve üretici açısından olumlu-olumsuz yönlerini ortaya koyarak çözüm önerileri geliştirmektir.

Kısa adıyla TAR-GEL olarak bilinen projenin hedefleri; üreticilerin ihtiyaç duydukları bilginin zamanında ve yerinde verilmesi, tarımda teknolojinin etkin kullanımının yaygınlaştırılması ve üreticilerin gelir seviyelerinin yükseltilmesi olarak bildirilmektedir.

Bu kapsamda;

- Üretici açısından uygulanan sistemin, üretime ve bölgeye katkısının ortaya konulması,
- Üretici, yönetici ve danışmanlara göre sistemin eksik yönlerinin saptaması,
- Danışmanlık sisteminin sürdürülebilirliği açısından kurumsal yapı ve işleyişteki sorunların belirlenmesi,
- Proje hedeflerine ne ölçüde ulaşıldığının tespiti ve çözüm önerilerinin geliştirilmesi amaçlanmıştır.

2. KAYNAK ÖZETLERİ

Evenson (1998), “Tarımsal Yayımın Tarım ve Kırsal Kalkınma için ekonomik katkıları” adlı yazısında tarımsal araştırma ve yayım için yatırım modellerinin ekonomik ve kurumsal etkilerini gözden geçirmek için kavramsal temeli tarihsel bir bakış açısı içerisinde incelenmiştir, yayım faaliyetlerinin gelişen teknoloji ile birlikte eğitim ve yatırım faaliyetleri ile birlikte yürütülmesi gerektiğini ifade etmiştir.

Özdemir (2003), “Yeni Kadrolaşma Alanı Tarım” adlı çalışmasında, bu projenin parçacı bir yaklaşım olduğunu, hâlbuki çözümün bütünlükçü yaklaşımda olduğunu belirterek, bu girişimi bir siyasi kadrolaşma hareketi olarak değerlendirmiştir. Olması gerekenin 500–1000 dönüm arazisi bulunanların bir ziraat mühendisi çalıştırmaları zorunluluğunun getirilmesi olduğunu vurgulamıştır.

Sorman (2003), Makalesinde bu projenin Köykent projesinden farkının bulunmadığını ve akıbetinin de aynı olacağını ifade etmiş, tarımın sorunlarının bu tür halkçı politikalarla çözülemeyeceğini vurgulamıştır.

Anonim (2004), Ziraat Mühendisleri Odası yaptığı açıklamada meslektaşlara istihdam olanağı yaratması ve bilgi ile toprağı buluşturması nedeniyle projeyi ilkesel olarak olumlu bulduğunu açıklamış, ancak mühendislerin seçiminde nesnel ölçütlere uyulması gerektiği, mülakat sisteminin uygun olmadığı, seçilecek mühendislerin bir hizmet içi eğitime tabi tutulması gerektiği, sosyo-ekonomik nedenlerle bu hizmetin etkinliğinin sınırlı olacağı, finansman sorununun belirsiz ve yetersiz bulunduğu gibi eleştirilerini ifade etmiştir.

Battal (2004), “Denenmiş Yöntemler ve Eski Projelerin Kötü Kopyaları” adlı çalışmasında, bu projenin denenmiş yöntemler ve eski projelerin kötü bir kopyası olduğunu, eski projeleri geliştirmek varken, böyle bir projenin uygulanmasına gerek olmadığını ifade ederek projeye ilgili eleştirilerini ortaya koymuştur.

Gökçe (2004), “1000 Köye 1000 Tarımcı Projesi Üzerine Bir İnceleme” başlıklı araştırmasında projenin temel ilkesine, amacına, varsayımlarına ve projenin uygulama esaslarına yer vermiş ve projenin başlangıcından bugüne kadar geline yol ortaya koymuştur. Araştırmada İzmir İli’ndeki 16 tarım danışmanı, bu danışmanların bulunduğu köylerdeki 16 köy muhtarı ve 81 üreticiye ile anket uygulaması yapılmıştır. Projenin doğru bir ilkeye dayandığı ve herkesçe benimsenebilecek bir amaç güttüğü, fakat yeterli hazırlıklar yapılmadan aceleye getirildiği sonucu vurgulanmıştır. Buna rağmen projeyi bir bütün olarak değerlendirdiğinde; artıların eksilerden çok olduğu, yaşananların ders alınabilecek değerde bir örnek oluşturduğu ve projenin temel ilkesi çerçevesinde gerekli iyileştirmelerin yapılması durumunda projenin uygulanabileceği ifade edilmiştir. Araştırmacı; yönetimin yapılan eleştirileri dikkatle değerlendirmesini, projeye, süreklilik kazandırıcı iyileştirme ve önlemler eklenmesini, projenin daha sonraki yönetimleri de bağlayacak düzeyde yasal düzenlemelere bağlanmasını önermiştir.

Yavuz ve Erol (2004), Çalışmalarında, yayım elemanının gerekliliği ve önemi üzerinde durup; yayımcıların kırsal kesimde yaşayan çiftçilerin değişen ihtiyaçlarına cevap verebilmeleri için, sahip olmaları gereken özellikleri ortaya koymuşlardır. Ayrıca yayımın değişen işleyiş yapısına ayak uydurabilmek için, yayımcıların iyi bir eğitim alarak daha yoğun bilgi ve beceri donanımına sahip olmaları gerektiğini vurgulayarak, yayımcıların kronikleşmiş sorunlarının üzerinde durmuşlardır.

Aktaş (2005), Türkiye’de bilinen Tarımsal yayım anlayışını şu şekilde ifade etmektedir. Tarımsal yayım anlayışının ve eyleminin odağında insan vardır. Ancak insan ögesi bir yanda üreticinin kendisini, diğer yanda yaymanı kapsamaktadır. Bu iki insan ögesi tarımsal yayım kavramının odağını oluşturmaktadır. Tarımsal yayım örgütü ve yayman kendini ve çalışmalarını buna göre düzenlemelidir.

Yayman üreticinin davranışlarını değiştirmek için onu güdüleyerek bir girişimci gibi etkinleşmesine ortam sağlayarak onun gerekli iş, işlem ve davranışları hayata geçirmesini kolaylaştırmalıdır. Bu anlamda Tarımsal yayım çalışması ile üreticinin toplum ve ekonomik yaşamla bütünleşmesine katkı sağlayabileceğini ifade etmiştir.

Anonim (2006), Türk Tarım dergisinde “Köy Merkezli Tarımsal Üretime Destek Projesi” tanıtılmış, projenin uygulamalarına ilişkin bilgiler verilmiş, Tarım Bakanı ve diğer Bakanlık mensuplarıyla ve tarım danışmanlarıyla konuya ilişkin yapılan röportajlara yer verilmiştir.

Boz ve Candemir (2007), Çalışmalarında Kahramanmaraş’ın tarımsal sorunlarını ilde Kamu sektöründe istihdam edilen ve çiftçiye yayım hizmeti götüren teknik elemanların bakışıyla incelemektedir. Ayrıca bu elemanların iş performansını etkileyen faktörler de incelenmiştir. Araştırmanın katılımcıları yayım elemanı olarak nitelendirilebilen ve Tarım İl Müdürlüğü ve İlçe Müdürlüklerinde çalışmakta olan 64 teknik elemandır. Araştırmada kalitatif veri toplama ve analiz yöntemleri uygulanmıştır. Araştırma bulgularına göre ilin en önemli tarımsal sorunları çiftçilerin eğitim düzeyinin düşüklüğü ve yayım hizmetlerindeki eksiklik; sulama olanaklarının yetersizliği ve bilinçsiz sulama; pazarlama olanaklarının yetersizliği; tarımsal üretim sistemine yönelik sorunlar ve tarımsal altyapıya yönelik sorunlar olmuştur. Yayım elemanlarının iş performansını etkileyen en önemli faktörler ise tarım politikalarındaki tutarsızlık, bürokrasi, araç-gereç eksikliği ve personelin profesyonel konularda hizmet içi eğitim ihtiyacıdır. Gerekli olduğu hakkında önerilere yer vermiştir.

Çınar ve Armağan (2009), Aydın ilinde yapmış oldukları çalışma ile Türkiye’de uzun yıllardır kamu tarafından yürütülen tarımsal yayım ve danışmanlık hizmetleri, 5488 sayılı Tarım Kanunu ile düzenlemiş ve yayım ve danışmanlık hizmetlerinin yürütülmesinde konuyla ilgili özel sektör kuruluşlarının da görev alma yetkisi doğmuştur.

Bu nedenle üreticilerin sosyo-ekonomik ve demografik değişkenliklerinin saptanması, bu sistem değişikliği karşısındaki tutumu ve özel yayım hizmetleri için ödeyebileceği ücreti belirlemeye çalışmış olup Türkiye’de değişik bölgelerdeki sosyo-ekonomik ve demografik değişkenlere göre benzer çalışmalar yürütülüp farklı bölgelerdeki değişkenlere göre tarımsal politikalar geliştirme yolu açılarak tarımsal yayım sisteminin başarısının arttırılabileceğini belirtmiştir.

Naswem ve Ark.(2008), Çalışmalarında Nijerya ve İngiltere’de tarımsal eğitim araştırma ve yayım sistemlerini karşılaştırmış; tarımsal eğitim, araştırma ve yayım faaliyetleri arasındaki ilişkilerin organizasyonun incelenmesi ve Nijerya için yararlı ve uygulanabilir önerilerin ortaya konulması amaçlanmıştır

Kara ve Ark. (2009), Araştırmalarında Köy-Mer Projesi’ni, Şanlıurfa İlinde Tarımsal yayım açısından hem danışmanlar hem de üreticiler açısından çözümleyerek soruna yönelik öneriler geliştirmeyi amaçlamışlardır. Bu bağlamda görevli 15 Tarım danışmanı ve 4 köyde toplam 58 adet çiftçi ile anket çalışması yapılmıştır. Proje yayım çalışmalarının görece de olsa eksikliklerinin giderilmesinde önemli bir rol üstlenmiştir. Bu açıdan bakıldığında olumlu görünmekte ancak proje uygulama aşamasından önce gerekli altyapı eksikliklerinin giderilmemesi, ilk yıllarda başarının gösterilmesine engel olmuştur. Ayrıca tarım danışmanlarının üreticiler ile birlikte özdeş toplumsal-ekinsel ortamda yaşamaları üreticilerin sorunlarını iletmede ve çözüm bulmadaki sıkıntılarını büyük ölçüde ortadan kaldırmıştır. Böylelikle üreticilerin kırsal alanda tarımsal bilgi kaynakları arasına yeni bir kaynak daha eklendiğini belirtmişlerdir.

Saliu (2010), Çalışmasında tarımsal yayımda kamu sektörünün rolünün ve etkisinin giderek azaldığı yayım çalışmalarının finansmanının güçleştiği bu nedenle kamunun yayım hizmetleri uzantısının azalması ya da tamamen özelleştirilmesi için analizler yapılması gerektiğini ifade etmiştir.

Sezgin (2010), Çalışmasını Erzurum ilindeki çiftçilerin kamu yayım hizmetlerini talep etme ve faydalanma durumlarını belirlemek amacı ile yapmış olup Kamu yayım hizmetlerinde etkinliğin artırılması için çiftçilerin kamu yayım hizmetlerini talep etme ve faydalanma durumlarında etkili olan faktörleri belirlemeye çalışmış kamu yayım hizmetini talep etme durumu ile merkez ilçede bulunma durumu, işletme büyüklüğü, yayımcının köye gidip gelme sıklığı, kitle iletişim araçlarından faydalanma ve duyuruları takip etme durumları arasında önemli ve pozitif yönde bir ilişki olduğunu tespit etmiştir.

Şişman (2010), “Türkiye de ve Avrupa Birliği Ülkelerinde Tarımsal Yayım Çalışmalarının İncelenmesi” adlı çalışmasında sürekli değişen ve gelişen bir kavram olan tarımsal yayım ve yayımcı kavramları incelenmiş olup Avrupa Birliği ülkelerinde uygulanan tarımsal yayım çalışmaları ile Avrupa Birliği uyum sürecinde Türkiye’deki uygulamaları araştırmıştır. Gelecekte dünyada yaşanan gelişmeler ve Avrupa Birliği Ortak Tarım Politikası reformu ile gündeme gelen değişikliklerin tarımsal yayım hizmetlerinde organizasyon, finansman ve hizmet konseptleri bakımından önemli değişimler yaşayacağını, bunun sonucunda Tarımsal yayım hizmetlerinde kamunun rolünün değişeceğini ve yasal düzenlemelerin tamamlanmasından sonra yayım sistemi özel hizmet sunucularına açılarak bu kuruluşların gelişip yaygınlaşmasının desteklenmesi yoluyla da çoğulcu bir yayım sistemi kurulacağını tespit etmiştir.

3. MATERYAL VE YÖNTEM

Araştırmada kullanılan ana materyali anketle toplanan veriler oluşturmuştur. Tarım danışmanlarının performanslarının ve uygulamadan kaynaklanan problemlerin tespiti için aşağıdaki hedef gruplar dikkate alınmıştır.

- a. Tarım danışmanlarının görev yaptığı köy/beldedeki çiftçiler
- b. Tarım danışmanlarının görev yaptığı köy/beldedeki muhtarlar
- c. Tarım danışmanlarının bağlı olduğu Tarım İl ve ilçe Müdürlüğü yetkilileri
- d. Tarım danışmanları

Çalışmanın materyali bu hedef grupların her biri için ayrı olarak hazırlanmış çiftçi anketi, muhtar anketi, yönetici anketi ve tarım danışmanı anketi olmak üzere dört ayrı anketle toplanmıştır.

Tokat ili ve ilçelerinde TAR–GEL Projesi kapsamında; 19’u Ziraat Mühendisi, 7’si Veteriner Hekim olmak üzere toplam 26 tarım danışmanı görev yapmaktadır. Çalışmanın materyali bu hedef grupların her biri için ayrı olarak hazırlanmış çiftçi anketi, muhtar anketi, yönetici anketi ve tarım danışmanı anketi olmak üzere dört ayrı anketle toplanmıştır.

Çalışmanın; Tokat ilinde TAR-GEL projesi kapsamında çalışan 26 tarım danışmanı ile yapılması öngörülmüştür. Mevcut popülasyonun çok büyük olmaması ve bu kişilere ulaşmada zorluk çekilmeyeceği düşünülerek tam sayım metodu tercih edilmiştir. Fakat anketlerde 19 tarım danışmanı (15 Ziraat Mühendisi, 4 Veteriner Hekim) ile anket yapılabilmiştir. 3 Ziraat Mühendisi ve 4 Veteriner Hekim’den kimisi göreve yeni başlamış olduğu, kimisinin ise askerlik vazifesinde olması nedeniyle anket çalışması yapılamamıştır.

TAR-GEL projesi kapsamında çalışan tarım danışmanlarına yönelik anketlerde danışmanların hangi yayım çalışmalarını hangi sıklıkta yürüttüklerini, yürütülen yayım çalışmalarının kalite ve başarısını, tarımsal yayım çalışmaları sırasında karşılaşılan sorunları, tarım danışmanlarının bireysel başarılarını etkileyen olumlu ya da olumsuz etkenleri ve tarım danışmanlarının projeden beklentilerini ortaya koyabilecek sorular yöneltilmiştir. Tarım danışmanlarına yöneltilen anket soruları çalışmanın sonunda yer almaktadır.

Üreticilere yönelik anket çalışmasında; Tokat İlinde TAR-GEL Projesi kapsamında çalışan tarım danışmanlarının ikamet ettiği köy ve çalışma bölgelerine giren diğer köylerde tarımsal üretim faaliyetinde bulunan üreticilerin yayım hizmetlerinden ne ölçüde yararlandıklarını, yayım hizmetlerinin üreticilerinin ihtiyaçlarına cevap verip veremediği, hangi konularda yayım hizmetlerine gereksinim duyduklarını, tarımsal yayım elemanlarınca getirilen önerilerin uygulanmasının önündeki engellerin neler olduğunu, üreticinin tarım danışmanlarına olan bakış açısını ve projenin devamı hakkındaki görüşlerini belirlemeye yönelik sorular yöneltilmiştir.

Üreticilerin belirlenmesinde ise; Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Çiftçi Kayıt Sistemi verilerinden yararlanılmıştır. Üreticilere yöneltilen anket soruları çalışmanın sonunda yer almaktadır.

Çalışmanın; Tokat ilinde TAR-GEL projesi ile ilgilenen 12 Tarım Yöneticisi ile yapılması öngörülmüştür. Mevcut popülasyonun çok büyük olmaması ve bu kişilere ulaşmada zorluk çekilmeyeceği düşünülerek tam sayım metodu tercih edilmiştir. Yöneticilere yöneltilen anket soruları çalışmanın sonunda yer almaktadır.

Muhtarlara yönelik anket çalışmasında; Tokat İlinde TAR-GEL Projesi kapsamında çalışan tarım danışmanlarının ikamet ettiği köy ve çalışma bölgelerine giren diğer köylerde tarımsal üretim faaliyetinde bulunan üreticilerin yayım hizmetlerinden ne ölçüde yararlandıklarını, yayım hizmetlerinin üreticilerinin ihtiyaçlarına cevap verip veremediği, hangi konularda yayım hizmetlerine gereksinim duyduklarını, tarımsal yayım elemanlarınca getirilen önerilerin uygulanmasının önündeki engellerin neler olduğunu, muhtarların tarım danışmanlarına olan bakış açısını ve projenin devamı hakkındaki görüşlerini belirlemeye yönelik sorular yöneltilmiştir.

Muhtarların belirlenmesinde ise; Tam sayım yöntemi kullanılmıştır. Muhtarlara yöneltilen anket soruları çalışmanın sonunda yer almaktadır.

Araştırmada; tarım danışmanları, tarım danışmanlarının bağlı olduğu Tarım İlçe Müdürlüğü yöneticileri ve tarım danışmanlarının görev sahasına giren köylerin muhtarları ile tam sayım metodu kullanılarak anket yapılmıştır. Tarım danışmanlarının görev sahasındaki örnek çiftçiler ise Basit Tesadüfi Örnekleme Metoduyla belirlenmiştir. Örnek çiftçi sayısı aşağıda verilen formül yardımıyla, üreticilerin sahip oldukları arazi miktarları esas alınarak, %95 güven aralığında ve ortalamadan %5 sapma ile 144 olarak hesaplanmıştır. (Çiçek ve Erkan, 1996):

$$n = \frac{N.S^2.t^2}{(N-1).d^2+S^2.t^2}$$

Burada;

n= Örnek Hacmi

S²=Varyans

t=%95 güven aralığı için cetvel değeri

N=Toplam işletme sayısı

d= Kabul edilebilir hata (d=X.0.05)

X=Ortalama arazi Büyüklüğü (da)

Anketlerin sağlıklı bir biçimde değerlendirilmesi için, Microsoft Excel Programı'nda bir veri tabanı oluşturulmuştur. Anketlerin her birine numara verildikten sonra, yine her bir anket için her sorudaki yanıtlar tek tek numaralanıp hazırlanan veri tabanına bu numaralar özenli bir biçimde girilmiştir. Böylelikle her soruya ilişkin yanıtların sayıları ve yüzde değerleri, seçilen bazı sorular arasında çapraz ilişki kurularak hesaplanmıştır. Bu çapraz ilişkiler, hazırlanan çizelgeler yardımıyla analiz edilmiştir.

4. ARAŞTIRMANIN KURAMSAL ÇERÇEVESİ

4.1. Türkiye’de Tarımsal Yayım Faaliyetleri

Türkiye’nin genel Tarımsal Yayım Sistemi (TYS) çeşitli kamu, özel ve gönüllü kuruluşlar ve bunların yürüttükleri yayım ve diğer çalışmalardan oluşmaktadır. Bu kuruluşlar kırsal alanda yaşayanlara yönelik doğrudan yayım ve eğitim çalışmaları yürütmeleri yanında, diğer tarımsal destek hizmetleri de sunmaktadır.

Türkiye’de tarımsal yayım faaliyetleri büyük ölçüde Tarım ve Köyişleri Bakanlığı (TKB) ve diğer bazı bakanlıklara bağlı kuruluşlar tarafından yürütülmektedir.

Bununla birlikte, bazı çiftçi örgütleri, tarımsal kooperatifler, gönüllü kuruluşlar, özel üretim ve pazarlama şirketleri, özel danışmanlar ve medya kuruluşları da doğrudan veya dolaylı tarımsal yayım ve çiftçi eğitimi çalışmalarında bulunmaktadır.

Türkiye’nin YYS’nde yayım işlevini (doğrudan veya dolaylı) yerine getiren özel sektör ve gönüllü kuruluşlar arasında çiftçi örgütleri, kooperatifler, sivil toplum örgütleri, kâr amaçlı özel üretim ve pazarlama şirketleri, ihracatçılar, özel danışmanlar ve özel tarımsal medya sayılabilir. Bunlardan önemlileri aşağıda incelenmiştir.

Çiftçi Örgütleri:

Türkiye Ziraat Odaları Birliği (TZOB)

1987’den beri TZOB, Alman Tarım Birliği (DLG) ve Alman Teknik İşbirliği Teşkilatı (GTZ) ile birlikte Tekirdağ’a bağlı dört ilçede Önder Çiftçi Projesi (ÖÇP)’ni planlamış ve uygulamaktadır. Ayrıca bu projeye benzer olarak AGROGAP Önder Çiftçi Derneği Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nde sınırlı sayıda üyesi ile çalışmalarını sürdürmektedir. TZOB’nin girişimleri ile oluşturulan bu tür üretici örgütlerinin TKB’nca da desteklenip GAP kapsamında yaygınlaştırılması uzun yıllardan beri tartışılmaktadır.

Gönüllü Kuruluşlar:

Türkiye Kalkınma Vakfı (TKV) kırsal alana yönelik kalkınma çalışmaları ve çiftçi eğitim faaliyetleri yürüten gönüllü bir sivil toplum kuruluşudur. Amacı, özellikle küçük çiftçiler ve kırsal kadınlar gibi genelde ihmal edilen kesimlerin sosyo-ekonomik seviyelerini yükseltmektir.

Kâr Amaçlı Özel Şirketler:

Kâr amaçlı özel şirketler, Türkiye'nin birçok bölgesinde makine, tohum, gübre ve ilaç gibi tarımsal girdilerin pazarlanması üzerinde yoğunlaşmışlardır.

Bunların temel amacı yayım çalışmaları yürütmek değildir. Ancak bu şirketler, ürünlerini pazarlamada yayım hizmetlerini bir yardımcı faaliyet olarak yürütmektedir.

Özel danışmanlar veya danışmanlık şirketleri, bir ücret karşılığında sahip olduğu bilgi ve uzmanlık konularını, talep eden kişi veya kuruluşlara sunmaktadırlar.

Danışmanlık hizmeti bir sözleşme çerçevesinde, bilgiyi talep eden kişi veya kuruluşlara sunulmaktadır. Özellikle Türkiye'nin güney ve batı kesimleri gibi tarımı gelişmiş alanlarda, bu danışmanlar müşterilerine enformasyon ve teknik destek hizmetleri sunmaktadır.

4.2. Türkiye'de Tarımsal Yayım Faaliyetlerinin Tarihsel Gelişimi

Türkiye'deki tarımsal yayım çalışmaları uzun geçmişe sahiptir. İhraç edilen ürünlerin daha kaliteli üretilmesine yönelik çabalar ilk yayım çalışmalarını ortaya koymuştur (Anonim, 1938) Tarımı modernleştirmek, çiftçilere yönelik yenilikler sunmak ve tarımsal kalkınmayı sağlamak üzere çeşitli dönemlerde farklı girişimlerde bulunulmuştur. Bu kapsamda, 1931 yılında I. Ziraat Kongresinin düzenlenmesi önemlidir. Bu kongrede tarımsal yapı incelenmiş ve çiftçilere tarım tekniklerini öğretmek ve bunları özendirmek gibi kararlar yer almıştır. 1937 yılında kırsal alanda yayım faaliyeti köy öğretmenlerine görev olarak verilmiştir.

1938 yılında Köy ve Ziraat Kongresi düzenlenmiş ve tarımsal yayım gündeme gelmiştir. Yayımın örgütlenmesine 1943 yılında Ankara, Eskişehir ve Manisa İllerinde başlanmış, 1958 yılında bütün illerde örgütlenme tamamlanmıştır. Tarımla ilgili birimler (Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Köy İşleri ve Kooperatifler Bakanlığı, Orman Bakanlığı, Devlet Bakanlığı, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı bünyelerine dağılmış kuruluşlar) 1984 yılında tek Bakanlık çatısı altında toplanmıştır (Anonim, 2004).

Tarım ve Köyişleri Bakanlığı tarafından yürütülen tarımsal yayım çalışmalarının çoğunda Eğitim ve Ziyaret Sistemi (EZS) uygulanmaya çalışılmaktadır. Bu sistem, Dünya Bankası'nın desteği ile 1963 yılında dünyada ve ülkemizde ilk kez Adana ovası, Aşağı Seyhan Sulama Projesi'nde uygulanmıştır.

Daha sonra ülkemizde, EZS yine Dünya Bankası kredisiyle 1983 yılında 16 ilde birinci Tarımsal Yayım ve Uygulamalı Araştırma Projesi (TYUAP-I) ve 1990 yılında ise 21 ilde TYUAP-II adı altında uygulanmıştır.

Genel olarak bu projelerin amaçları, tarımsal yayım kuruluşları ve araştırma enstitülerini güçlendirmek ve bu kuruluşlar arasındaki ilişkileri kuvvetlendirmektir. Ayrıca bu projeler ile modern tarım teknolojilerinin çiftçilerce benimsenmesi ve yayılmasına yardımcı olmak ve böylece tarımda üretim ve verimliliğin artırılması amaçlanmıştır (anonim, 1991).

Bu projeler kapsamında bazı köylerde kurulan Köy Grubu Ziraat Teknisyenlikleri yoluyla alt yapısı geliştirilmiştir. Ayrıca, İlçe Yayım Elemanı ve Konu Uzmanı için sağlanan ulaşım araçları, bunlara daha fazla hareket imkanı vermiştir.

Yurt içi ve dışında organize edilen hizmet içi eğitim programları ve yapılan anket çalışmaları yoluyla yayım ve araştırma programları geliştirilmiştir.

Genel olarak Türkiye'de Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'na bağlı İl ve İlçe Tarım Müdürlüklerince düzenlenen yayım programları; demonstrasyon, çiftçi toplantıları, çiftçi şartlarında denemeler, ev ekonomisi programları, değişik konularda çiftçi eğitim kursları, sergi, yarışma ve tarla günleri gibi etkinliklerden oluşmaktadır. Yayım çalışmalarında slayt ve video gibi görsel ve/ya işitsel materyaller de kullanılmaktadır.

Bu grup yayım metotlarına ilave olarak, bir kitle yayım metodu olan televizyon, TKB tarafından Televizyon ile Yaygın Çiftçi Eğitimi Projesi (YAYÇEP) adı altında 1991 yılından beri uygulanmaktadır. YAYÇEP'in ilk aşamasını kapsayan 1991-1995 yılları arasında Türkiye çapında yaklaşık 63.000 çiftçi bu projeye katılmıştır. Projenin ilk aşaması tamamlandıktan sonra ele alınan konulardaki programların videokasetleri ilçe tarım müdürlüklerine, çiftçilerin eğitiminde kullanılmak üzere gönderilmiştir. Daha sonra, bu projenin uzatılmasına karar verilmiş ve ikinci dilimi kapsayan YAYÇEP-II, 1999-2003 yıllarını kapsayacak şekilde uygulanmaya başlanmıştır.

YAYÇEP üç önemli hizmetin sağlanması temeline dayanmaktadır. Bunlar; televizyon programları, basılı materyaller ve köy düzeyinde danışmanlık hizmetleridir. Bu yüzden projenin başarısı, bu hizmetlerin düzenli bir şekilde ve aynı anda sağlanmasına bağlıdır. Ancak, uygulama sırasında bazı güçlükler ortaya çıkmıştır. Örneğin, proje ile ilgili eğitim kitapları katılımcı çiftçilere televizyon programları bittikten sonra gönderilmiştir.

Alandaki danışmanlık ve teknik destek hizmetleri, çiftçilerin sorularını cevaplama ve problemlerini çözmede yeterince iyi organize edilememiştir. Proje kapsamında pilot uygulama ve izleme-değerlendirme çalışmaları yeterince yapılmamıştır. Bu yüzden, proje yürütülürken ve sonrasında ortaya çıkan problemler belirlenememiş, çözülememiş ve ne yazık ki tekrarlanmıştır (Demiryürek, 2001).

2004 yılında pilot bir uygulama olan Köy Merkezli Tarımsal Üretime Destek Projesi ya da kısa adıyla Köy-Mer uygulanmaya konmuştur.

Köy-Mer projesiyle çiftçiye hizmetin yerinde verilmesi, çiftçinin yerinde bilgilendirilmesi ve çiftçinin gelir düzeyinin yükseltilmesi amacı ile Ziraat Mühendisi ve Veteriner hekimlerden danışmanlık hizmeti satın almaya dayanmaktadır bu proje dahilinde toplam 1023 adet sözleşmeli veteriner hekim ve ziraat mühendisi görevlendirilmiştir. Köy-Mer projesi şimdiye kadar yapılmış olan çalışmalardan 3 farklı özellik göstermiştir (Aktaş ve ark.,2009)

- Danışmaların üreticiler ile birlikte yaşaması,orada görevlerini yerine getirmesi.
- Yayım hizmeti alan üreticilerin görelî de olsa danışman ücretine bir katkısının öngörülmesi ve yayım hizmetinin özelleşmesinde ilk adım olması.
- Veteriner Hekim ve Ziraat Mühendislerine İstihdam Yaratmasıdır.

KÖY-MER projesinin 3 yıl süreli pilot bir uygulama olması nedeniyle 31.12.2006 tarihinde Köy-Mer projesinin uygulanmasına son verilmiştir.

KÖY-MER projesinde elde edilen deneyimler ışığında yayım çalışmalarının daha aktif ve verimli bir şekilde köy ve beldelerde yürütülmesini sağlamak amacıyla 01.01.2007 tarihinde “Tarımsal Yayımı Geliştirme Projesi (TAR-GEL)”, 18.04.2006 tarih ve 5488 sayılı “Tarım Kanunu”nun kırsal kalkınma bölümünü düzenleyen 15. Maddesinin ışığında; Tarım Bakanlığı tarafından, kırsal alanın ülke ekonomisine katkısının artırılması ve kırsal toplumun yaşam kalitesinin yükseltilmesi suretiyle bölgeler arasındaki gelişmişlik farklarının azaltılması, dengeli ve sürdürülebilir kalkınma hedefi ile uyumlu bir nüfus yapısına ulaşılması, çevrenin ve doğal kaynakların korunması, geliştirilmesi ve kullanımını sağlamak amacıyla uygulamaya konmuştur(Özkan ve ark., 2009).

Tarımsal Yayımı Geliştirme Projesi Kapsamında Türkiye genelinde tarımsal yayım faaliyetlerini etkinleştirmek ve bilginin doğrudan çiftçiye zaman ve mekân sınırı olmaksızın ulaşabilmesini sağlamak amacıyla 81 ilde 2500 adet “Çalışma Bölgeleri” oluşturulmuş ve çalışma bölgelerine yönenin tarımsal yapısı, potansiyeli ve ürün desenleri dikkate alınarak 1769 Mühendis, 731 Veteriner Hekim olmak üzere toplam 2500 sözleşmeli personel yerleştirilmiş ve Tarım ve Köyişleri Bakanlığı bünyesinde çalışmaya başlamıştır.

TAR-GEL Projesi kapsamında istihdam edilen sözleşmeli personel köy ve beldelerde hizmet verecek olup, il/ilçe merkezlerinde görevlendirilmeyecektir.Sözleşmeli elemanlar Tarım İl/İlçe Müdürlüğü sorumluluğunda, çalışma bölgeleri içerisinde tarımsal yayım hizmetlerini yürüteceklerdir.

“Tarımsal Yayımı Geliştirme Projesi (TAR-GEL)” çerçevesinde görev alan sözleşmeli personelin performansları ve motivasyonlarını arttırmak amacıyla, performans ile ücret arasında ilişki kurulmasına dayalı olarak geliştirilen ücretlendirme sistemi Tarım ve Köy işleri Bakanlığınca uygulamaya konulmuştur.

5. ARAŞTIRMA BULGULARI

Araştırma bulguları çalışmada dikkate alınan hedef kitlelerin her biri için ayrı başlıklar altında verilmiştir. Çiftçiler, yönetici, muhtar ve danışman anketleri ile toplanan bilgilerin analiz sonuçları ise sırasıyla sunulmuştur.

5.1. Çiftçiler İle İlgili Araştırma Bulguları

5.1.1. Çiftçilerin Yaş ve Eğitim Durumları

Çizelge 5.1’de araştırma kapsamına giren köylerdeki çiftçilerin yaş dağılımları verilmiştir. Anket çalışması yapılan tüm ilçelerde 36–50 yaş aralığında olan üreticilerin oranı tüm yaş aralığı seviyelerinin içinde en yüksek orana sahiptir. Yaş aralığı itibariyle genel toplamda üreticilerin % 52,1’sinin 36–50 yaş aralığında olduğu tespit edilmiştir.

Çizelge 5.1. Çiftçilerin Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

Yaş Grupları	Çiftçi Sayısı	%
Genç(< 35)	21	14,6
Orta Yaşlı (36–50)	75	52,1
Yaşlı (51+)	48	33,3
Toplam	144	100,0

Çizelge 5.2’de araştırma kapsamına giren köylerdeki çiftçilerin eğitim düzeyleri verilmiştir. Anket çalışması yapılan tüm ilçelerde ilkokul mezunu olan üreticilerin oranı tüm eğitim seviyelerinin içinde en yüksek orana sahiptir. Eğitim seviyesi itibariyle genel toplamda üreticilerin % 61,8’inin ilkokul mezunu olduğu ve okuma alışkanlıklarının olmadığı anketler ve yapılan birebir sohbet esnasında tespit edilmiştir.

Çizelge 5.2. Çiftçilerin Eğitim Durumları

Eğitim Durumu	Çiftçi Sayısı	%
İlkokul	89	61,8
Ortaokul	28	19,4
Okur Yazar	13	9,0
Lise	11	7,6
Okur-Yazar Değil	3	2,1
Yüksek Okul	0	0
Toplam	144	100,0

5.1.2. Çiftçilerin Tarım Danışmanı ile İlgili Bilgi ve Kanaatleri

Çizelge 5.3’de araştırma kapsamına giren köylerdeki çiftçilerin köy ya da beldelerinde görev yapan danışmanların meslekleri verilmiştir. Buna göre çiftçilerin köy ya da beldelerinde görev yapan danışman mesleğine %68,8’i Ziraat Mühendisi, %31,3’ü Veteriner Hekim olarak cevap vermiş.

Tarım danışmanını mesleki olarak tercih etmeleri durumunda çiftçilerin yaklaşık %34,7’si Ziraat Mühendisi, %48,6’sı Veteriner Hekimi tercih ederken çiftçilerin %16,7’si her ikisini de tercih etmiştir .

Çizelge 5.3. Çiftçilere Göre Şu Anda Hizmet Veren Danışman Mesleği Ve Tercih Edilen Danışmanın Mesleği

Danışmanın Mesleği	Çiftçi Sayısı	%	Tercih Edilen Meslek	Çiftçi Sayısı	%
Ziraat Mühendisi	99	68,8	Ziraat Mühendisi	50	34,7
Veteriner Hekim	45	31,2	Veteriner Hekim	70	48,6
Diğer	-	-	Her ikisi de olmalı	24	16,7
Toplam	144	100,0	Toplam	144	100,0

Çizelge 5.4’de çiftçi görüşlerine göre tarım danışmanlarının teknik bilgi düzeylerinin yeterli olup olmadığı ile ilgili bilgiler verilmiştir. Çiftçilerin % 87,5’inin tarım danışmanının teknik bilgi düzeyinin yeterli, %11,1’inin kısmen yeterli %1,4’ünün ise yeterli değil fikrini taşıdıkları, tespit edilmiştir.

Çizelge 5.4. Çiftçilere Göre Tarım Danışmanlarının Teknik Bilgi Düzeyi

	Çiftçi Sayısı	%
Evet, yeterli	126	87,5
Kısmen,yeterli	16	11,1
Hayır,yeterli değil	2	1,4
Toplam	144	100,0

Çizelge 5,5’de çiftçi görüşlerine göre tarım danışmanının Hayvan/Bitki hastalık ve zararlıları ile ilgili sorunlara zamanında müdahale etme durumu konularını özetleyen bilgiler verilmiştir.

Hayvan/Bitki hastalık ve zararlıları ile ilgili sorunlara tarım danışmanının zamanında müdahale ettiğini belirten çiftçilerin oranı %55 iken bu oran bitki hastalık ve zararlıları ile ilgili sorunlar için %60 olarak tespit edilmiştir

Çizelge 5.5. Hayvan /Bitki hastalık ve zararlıları ile ilgili sorunlara danışmanın zamanında müdahale etme durumu

Hayvan Hastalık ve Zararlıları			Bitki Hastalık ve Zararlıları		
	Çiftçi Sayısı	%		Çiftçi Sayısı	%
Evet zamanında	79	54,7	Evet, zamanında	86	59,7
Hayır	61	42,3	Hayır	50	34,7
Kısmen	4	3,0	Kısmen	8	5,6
Toplam	144	100,0	Toplam	144	100,0

Çizelge 5.6'da çiftçilerin tarım danışmanının nerede ikamet ettiği ile ilgili düşüncelerine yönelik bilgiler verilmiştir. Tarım Danışmanlarının % 46,5'inin köyde ikamet ettiği, %38,9'unun ilçede ikamet ettiği, %14,6'sının ise şehir merkezinde ikamet ettiği tespit edilmiştir.

Çizelge 5.6. Çiftçilere Göre Danışmaların İkamet Yeri

	Çiftçi Sayısı	%
Köyde ikamet ediyor	67	46,5
İlçede ikamet ediyor	56	38,9
İl merkezinde ikamet ediyor	21	14,6
Toplam	144	100,0

5.1.3. Çiftçilerin Tarım Danışmanı İle Görüşme Sıklığı

Tarım Danışmanlarına köye ulaşım problemleri yaşamaları nedeniyle köyde ikamet şartı getirilmiştir. Bu şart Tarım danışmanının köyü yakından tanınması, orada yaşanan sorunları birebir görerek ve yaşayarak tespit etmesi ve mevcut koşullar dahilinde soruna anında müdahale edilmesi açısından yararlı görülmektedir. Çizelge 5.7'de çiftçilerin tarım danışmanına günün her saatinde ulaşip ulaşamama durumları verilmiştir. Çiftçilerin %94,4'ü tarım danışmanlarına günün her saatinde ulaşabildiğini %5,6'sı ise danışmanlarına günün her saatinde ulaşamadığı tespit edilmiştir.

Çizelge 5.7. Tarım Danışmanına Ulaşılabilme Durumu

	Çiftçi Sayısı	%
Evet Ulaşabiliyorum	136	94,4
Hayır Ulaşamıyorum	8	5,6
Toplam	144	100,0

Çizelge 5.8’de tarım danışmanına başvurduğunu ifade eden üreticilerin danışmanın önerilerini uygulama durumları ile ilgili bilgiler verilmiştir.

Tarımla ilgili bir sorunla karşılaştığında ya da tarımsal bir bilgiye ihtiyaç duyduğunda tarım danışmanına başvuran üreticilerin % 63,9’unun tarım danışmanının önerilerini benimsedikleri ve uyguladıkları,%30,5’inin danışmanının önerilerini kısmen benimsedikleri ve uyguladıkları tespit edilmiştir.

Çizelge 5.8. Çiftçilerin Danışmandan Aldıkları Bilgiyi Kullanma Ve Bu Bilgiden İstifade Etme Durumu

Danışmandan alınan bilginin kullanılıp kullanılmadığı	Çiftçi Sayısı	%
Evet	92	63,9
Hayır	8	5,6
Kısmen	44	30,5
Toplam	144	100,0

Tarımsal gelişmenin odağında daima insanın bilgiyi geliştirme, işleme, yayma, paylaşma ve kullanımındaki etkinliği vardır. Bugün tarım, bilgiye dayalı niteliğini giderek artırmaktadır. (Kızılaslan 2009). Bu nedenle yeni bilgi ve teknolojilerin çiftiler tarafından benimsenmesi ve kullanılması tarımsal verimliliğin artırılması ve kırsal kalkınmanın sağlanması için oldukça önemlidir.

Çizelge 5.9’da Çiftçilerin danışmandan bilgi alma şekli ile ilgili bilgilere yer verilmiştir. Çizelgeye göre çiftçilerin %85,4’ü danışmandan kendi bürosunda bilgi almakta %2,8’i köy odası, kahvehane gibi yerlerde sohbet esnasında %11,8’inin ise arazide çalışmalar sırasında bilgi edindiği tespit edilmiştir.

Çizelge 5.9. Çiftçilerin Danışmandan Bilgi Edinme Şekli

	Çiftçi Sayısı	%
Kendi bürosunda	123	85,4
Köy odası vs de	17	11,8
Arazide çalışmalar esnasında	4	2,8
İl-ilçe müdürlüğü ile ortaklaşa düzenlenen çalışmalar esnasında	-	-
Toplam	144	100,0

5.1.4. Çiftçilerinin Tarım Danışmanından Talep Ettiği Konular

Çizelge 5.10'da çiftçilerin tarım danışmanına hangi konularda başvurduklarını özetleyen bilgiler verilmiştir. Çiftçilerin %38,2'si bitkisel üretim, %27,1'i hayvan hastalık ve zararlıları, %22,2'sinin ise zirai mücadele konularında sorular sorduğu tespit edilmiştir.

Çizelge 5.10. Tarım Danışmanına En Çok Başvurulan Konular

Konular	Çiftçi Sayısı	%
Bitkisel üretim	55	38,2
Zirai mücadele	32	22,2
Tarımsal desteklemeler	6	4,2
Hayvansal üretim	1	0,7
Hayvan hastalık ve zararlıları	39	27,1
Tarımsal organizasyonlar	2	1,4
Örtü altı yetiştiriciliği	7	4,9
Hiç başvurmadım	2	1,4
Toplam	144	100,0

Çizelge 5.11’de çiftçilere göre Tarım danışmanlarının kendilerini bilgilendirmeye yönelik olarak başvurduğu faaliyetler özetlenmiştir. Buna göre çiftçilerin %68,4’ü bireysel görüşmeler, %26,5’i çiftçi toplantıları, %2,1’i demonstrasyon ve denemeler şeklinde faaliyetlere başvurduğunu belirtmişlerdir.

Çizelge 5.11. Tarım Danışmanının Çiftçileri Bilgilendirmeye Yönelik En Çok Başvurduğu Faaliyetler

	Çiftçi Sayısı	%
Bireysel görüşme	98	68,4
Çiftçi toplantıları	38	26,5
Demonstrasyon ve denemeler	3	2,1
Çiftçi kursları	-	-
Görsel teknikler	2	1,0
Gezi	3	2,0
Toplam	144	100.0

Çizelge 5.12’de çiftçilere göre Tarım danışmanlarının en çok faydalı olduğu konuları özetleyen bilgiler verilmiştir. Çiftçilerin %31,3’ü Toprak İşleme, %20,8’i hayvan sağlığı, %14,6’sı sulama, %9’u zirai mücadele, %6,9’u tohumlukla ilgili olup, bunları tarım dışı konuların takip ettiği tespit edilmiştir.

Çizelge 5.12. Tarım Danışmanının En Çok Faydalı Olduğu Konular

	Çiftçi Sayısı	%
Toprak İşleme	45	31,3
Sulama	21	14,6
Tohumluk	10	6,9
Gübreleme	7	4,9
Hayvan bakım ve besleme	6	4,2
Suni tohumlama	8	5,6
Hayvan sağlığı	30	20,8
Tarım Dışı Konular	4	2,7
Diğer(Zirai Mücadele, Destekleme)	13	9,0
Toplam	144	100.0

5.1.5. Çiftçilerinin Tarım Danışmanın Geleceği ile İlgili Görüşleri

Çizelge 5.13’de çiftçilerin üç yıllık sözleşme süresi sonunda tarım danışmanı göreve devam etmeli mi etmemeli mi sorusuna verdikleri cevaplarla ilgili bilgiler verilmiştir. Çiftçilerin % 99,3’ü 3 yılın sonunda tarım danışmanı görevine devam görüşünü savunurken, yaklaşık % 0,3’ü tarım danışmanının görevine devam etmesinin gereksiz olduğu görüşündedirler.

Üreticilerle yapılan anket dışı sözlü görüşmeler sonucunda gözlemlenen durum; tarım danışmanının çalışma bölgesine giren diğer köylerdeki üreticilerin tarım danışmanını kendi köylerinin tarım danışmanı olarak görmediklerini, o başka bir köyün tarım danışmanı diye nitelendirdikleridir. Halbuki Tar–Gel projesinin esasında; tarım danışmanının bir köyde ikamet etmesi, görevlendirildiği ve projede çalışma bölgeleri olarak tanımlanan diğer köylerde de üreticilere danışmanlık hizmeti vermesi gerekmektedir. Ancak uygulamada tarım danışmanlarının diğer köylere hizmet götürmede yaşadığı iletişim, ulaşım, araç sıkıntısı ve ikamet ettiği köydeki işlerin yoğunluğu gibi nedenlerden dolayı çalışma bölgelerine giren köylere zaman açısından etkin bir çalışma yapamadığı gözlemlenmektedir.

Köylüler ise komşu köyde ikamet eden ve zamanının çoğunu komşu köyde geçiren tarım danışmanını kabullenememekte, o yüzden bizim köyde de bir danışman olsa iyi olur görüşünü savunmaktadırlar.

Çizelge 5.13. Çiftçilerin Üç Yıllık Süre Sonunda Danışmanın Göreve Devam Edip Etmemesi İle İlgili Görüşleri

	Çiftçi Sayısı	%
Evet, devam etmesini istiyorum	143	99,3
Hayır, devam etmesini istemiyorum	1	0,7
Toplam	144	100,0

Çizelge 5.14’de çiftçilerin Tarım danışmanlığı uygulamasın tüm ülke genelinde yaygınlaşması sorusuna verdikleri cevaplarla ilgili bilgiler verilmiştir. Çiftçilerin % 100’ü Tarım danışmanlığı uygulamasın tüm ülke genelinde yaygınlaştırılması gerektiği görüşündedir.

Çizelge 5.14. Çiftçilerin Sözleşmeli Mühendis/Veterinerlerin Tüm Ülke Genelinde Yaygınlaşması İle İlgili Görüşleri

	Çiftçi Sayısı	%
Evet, yaygınlaştırılsın	144	100,0
Hayır, yaygınlaştırılmasın	0	0
Toplam	144	100,0

Çizelge 5.15’de çiftçilerin Tarım danışmanının daha yararlı olabilmesi için yapılması gereken konuları özetleyen bilgiler verilmiştir. Çiftçilerin %41’i danışmanlara araç verilmesi gerektiğini, %40,3’ü lojman temin edilmesi gerektiğini, %12,5’i ise büro temin edilmesi gerektiği konusunda görüş bildirmiştir.

Çizelge 5.15. Danışmanın Daha Yararlı Olabilmesi İçin Yapılması Gerekenler

	Çiftçi Sayısı	%
Araç temin edilmeli	59	41,0
Lojman tahsis edilmeli	58	40,3
Bürosu olmalı	18	12,5
Tatminkâr bir ücret verilmeli	7	4,9
Köyde ikamet etme zorunluluğunun kaldırılması	2	1,4
Bilgisayar, Televizyon, Telefon temini	0	0
Diğer	0	0
Toplam	144	100.0

Çizelge 5.16'da çiftçilerin köyde kesinlikle olması gereken görevli konusundaki soruları özetleyen bilgiler verilmiştir. Çiftçilerin tarım danışmanına verdikleri önemi gösteren bir başka husus da köylerinde veya beldelerinde mutlaka bulunmasını istedikleri görevlilerin en başında %72,2 doktor, %18,8 öğretmen, %9 tarım danışmanının olması gerektiği belirtilmiştir.

Çizelge 5.16. Köyde Mutlak Surette Olması Gereken Görevli

	Çiftçi Sayısı	%
Doktor	104	72,2
Öğretmen	27	18,8
Tarım danışmanı	13	9,0
Hemşire/Ebe	-	-
İmam	-	-
Diğer (veteriner...)	-	-
Toplam	144	100,0

Çizelge 5.17'de çiftçilerin tarımsal konularda nereden veya kimlerden bilgi alıyor oldukları ile ilgili bilgiler verilmiştir.

Çiftçilerin tarımla ilgili konularda başvurdukları bilgi kaynakları sıralamasında da çiftçilerin tarım danışmanına verdikleri önem bariz bir şekilde görülebilmektedir. Çiftçilere tarımla ilgili konularda başvurdukları en önemli bilgi kaynakları sorulmuş olup elde edilen sonuçlara göre bilgi kaynağı sıralamasında ilk sırada tarım danışmanı %61,1 ve il/ilçe tarım müdürlükleri %30,6 gelmektedir.

Çizelge 5.17. Tarımla İlgili Konularda Çiftçinin Bilgi Kaynağı

	Çiftçi Sayısı	%
Tarım Danışmanı	88	61,1
Tarım İl/İlçe Müdürlüğü	44	30,6
Zirai ilaç ve alet bayileri	8	5,6
Özel Firmalar	3	2,1
Televizyon	1	0,7
Diğer çiftçiler	-	-
Araştırma Enstitüleri	-	-
Kooperatif ve Birlikler	-	-
Radyo	0	-
Kitap, dergi ve diğer yazılı basımlar	0	-
Toplam	144	100,0

5.2. Muhtarlar İle İlgili Araştırma Bulguları

5.2.1. Muhtarların Tarım Danışmanı ile İlgili Bilgi ve Kanaatleri

Çizelge 5.18'de araştırma kapsamına giren köylerdeki muhtarların köy ya da beldelerinde görev yapan danışmanların meslekleri verilmiştir. Muhtarlara göre köy ya da beldelerinde görev yapan danışmanların yaklaşık %62,5'i Ziraat Mühendisi, %37,5'i Veteriner Hekimdir. Tarım danışmanı olarak muhtarların yaklaşık %35,4'ü Ziraat Mühendisi, %54,2'si Veteriner Hekimi tercih ederken muhtarların %10,4'ü ise köy/beldelerinde hem Veteriner Hekim hem de Ziraat Mühendisi olması gerektiğini belirtmiştir.

Çizelge 5.18. Muhtarlara Göre Şu Anda Hizmet Veren Danışman Mesleği Ve Tercih Edilen Danışmanın Mesleği

Danışmanın Mesleği	Muhtar Sayısı	%	Tercih Edilen Meslek	Muhtar Sayısı	%
Ziraat Mühendisi	30	62,5	Ziraat Mühendisi	17	35,4
Veteriner Hekim	18	37,5	Veteriner Hekim	26	54,2
Diğer	-		Her ikisi de olmalı	5	10,4
Toplam	48	100,0	Total	48	100,0

Çizelge 5.19’da muhtarların görüşlerine göre tarım danışmanlarının teknik bilgi düzeylerinin yeterli olup olmadığı ile ilgili bilgiler verilmiştir. Muhtarların % 83,3’ünün tarım danışmanının teknik bilgi düzeyinin yeterli, %16,7’sinin ise yeterli değil fikrini taşıdıkları, tespit edilmiştir.

Çizelge 5.19. Muhtarlara Göre Şu Anda Hizmet Veren Danışmanların Teknik Bilgileri Yeterli mi?

	Muhtar Sayısı	%
Evet, yeterli	40	83,3
Hayır, yeterli değil	8	16,7
Toplam	48	100,0

Çizelge 5.20’de muhtarların görüşlerine göre tarım danışmanlarının çiftçilerle olan beşeri ilişki düzeylerinin yeterli olup olmadığı ile ilgili bilgiler verilmiştir. Muhtarların %64,6’sı danışmanların beşeri ilişkilerinin çok iyi olduğunu %27,1’i ise danışmaların beşeri ilişki durumunun iyi olduğu fikrini taşıdıkları, tespit edilmiştir.

Çizelge 5.20. Muhtarlara Göre Tarım Danışmanlarının Beşeri İlişki Durumu

	Muhtar Sayısı	%
Çok İyi	31	64,6
İyi	13	27,1
Vasat	4	8,3
Kötü	-	-
Toplam	48	100,0

Çizelge 5.21’de Muhtarların Tarım danışmanının nerede ikamet ettiği ile ilgili düşüncelerine yönelik bilgiler verilmiştir. Tarım danışmanlarının % 33,3’ünün köyde ikamet ettiği, %56,3 ’ünün ilçede ikamet ettiği, %10,4’ünün ise şehir merkezinde ikamet ettiği tespit edilmiştir.

Çizelge 5.21. Muhtarlara Göre Danışmaların İkamet Yeri

	Muhtar Sayısı	%
Köyde ikamet ediyor	16	33,3
İlçede ikamet ediyor	27	56,3
İl merkezinde ikamet ediyor	5	10,4
Toplam	48	100,0

Çizelge 5.22’de Muhtarların Tarım danışmanına günün her saatinde ulaşım ulaşamama durumları verilmiştir. Muhtarların %85,4’ü tarım danışmanlarına günün her saatinde ulaşabildiğini %14,6’sı ise danışmanlarına günün her saatinde ulaşamadığı tespit edilmiştir.

Çizelge 5.22. Tarım Danışmanına Ulaşılabilme Durumu

	Muhtar Sayısı	%
Evet Ulaşabiliyorum	41	85,4
Hayır Ulaşamıyorum	7	14,6
Toplam	48	100,0

Çizelge 5.23’de Muhtarların görüşlerine göre tarım danışman adaylarında aranan şartların yeterli olup olmadığı ile ilgili bilgiler verilmiştir. Muhtarların % 87,5’inin tarım danışman adaylarında aranan şartların yeterli, %12,5’inin ise yeterli değil fikrini taşıdıkları, tespit edilmiştir.

Çizelge 5.23. Muhtarlara Göre Danışman Adaylarında Aranan Şartlar Yeterlimi

	Muhtar Sayısı	%
Evet	42	87,5
Hayır	6	12,5
Toplam	48	100,0

Çizelge 5.24’de Muhtarların görüşlerine göre tarım danışman seçiminin doğru yapıp yapılmadığı ile ilgili bilgiler verilmiştir. Muhtarların % 77,1’inin tarım danışmanı seçiminin doğru yapıldığı %22,9’unun ise danışman seçiminin doğru yapılmadığı fikrini taşıdıkları, tespit edilmiştir.

Çizelge 5.24. Muhtarlara Göre Danışman Seçiminin Doğru Yapılıp Yapılmadığı

	Muhtar Sayısı	%
Evet	37	77,1
Hayır	11	22,9
Toplam	48	100,0

Çizelge 5.25’de Muhtarların görüşlerine göre Belde/Köylerine Tarım danışmanı atanmadan önce fikirlerinin alınıp alınmadığı konusunda bilgiler verilmiştir. Muhtarların tümü İl Proje Yürütme Kurulunun toplantılarında hangi köy için Tarım danışmanının daha uygun olacağı konusunda kendilerinden görüş alındığını belirtmiştir

Çizelge 5.25. Köye/Beldeye Sözleşmeli Mühendis/Veteriner Atanmadan Önce Fikirlerinin Alınıp Alınmadığı

	Muhtar Sayısı	%
Evet	48	100
Hayır	0	-
Toplam	48	100,0

Çizelge 5.26'da Muhtarların tarım danışmanları ile iletişim durumu verilmiştir. Muhtarların %91,7'si danışmanlarla olan iletişiminin iyi olduğunu %8,3'ü ise danışmanlarla iletişim durumunun orta düzeyde olduğu belirtmişlerdir.

Çizelge 5.26. Muhtarların Danışmanlarla Olan İletişim Durumu

Muhtarların Danışmanla olan iletişimi	Muhtar Sayısı	%
İyi	44	91,7
Orta	4	8,3
Zayıf	-	-
Toplam	48	100,0

Muhtarların izlenimlerine göre çiftçilerin Tarım danışmanlarıyla iletişim durumunun iyi olduğu tespit edilmiştir.

Çizelge 5.27'de Muhtarlara göre Tarım danışmanlarına en çok başvuru konuları özetleyen bilgiler verilmiştir. Muhtarların %44,6'sı Bitkisel üretim, %30,4'ü Hayvan hastalık ve zararlıları, %12,5'i zirai mücadele, %8,9'u park/bahçe ilgili olup, bunları hayvansal üretim konusunun takip ettiği tespit edilmiştir.

Çizelge 5.27. Muhtar Tarafından Tarım Danışmanına En Çok Başvurulan Konular

	Muhtar Sayısı	%
Hayvan hastalık ve zararlıları	17	35,4
Bitkisel üretim	16	33,3
Zirai mücadele	7	14,6
Diğer (park-bahçe.....)	5	10,4
Hayvansal üretim	3	6,3
Toplam	48	100,0

Çizelge 5.28'de Muhtarlara göre Tarım danışmanlarının çiftçileri bilgilendirmeye yönelik olarak başvurduğu faaliyetler özetlenmiştir. Buna göre muhtarların %54,5'i bireysel görüşmeler, %35,3'ü çiftçi toplantıları, %10,2'si görsel teknikler şeklinde faaliyetlere başvurduğunu belirtmişlerdir.

Çizelge 5.28. Tarım Danışmanının Çiftçileri Bilgilendirmeye Yönelik En Çok Başvurduğu Faaliyetler

	Muhtar Sayısı	%
Bireysel görüşme	48	54,5
Çiftçi Toplantıları	31	35,3
Görsel teknikler	9	10,2
Deneme/Demonstrasyon	0	0
Gezi	0	0
Toplam	68	100,0

Muhtarlar yapılan bilgilendirme faaliyetlerinin çeşitli olması üzerine aynı önemde birden fazla şık işaretlemiştir.

Çizelge 5.29'da Muhtarlara göre Tarım danışmanlarının en çok faydalı olduğu konuları özetleyen bilgiler verilmiştir. Muhtarların %56,4'ü Zirai Mücadele, bağcılık, sebzeçilik, kene, %37,5'i hayvan sağlığı, %6,3'ü gübreleme ilgili olduğu tespit edilmiştir.

Çizelge 5.29. Tarım Danışmanının En Çok Faydalı Olduğu Konular

	Muhtar Sayısı	%
Zirai mücadele,Bağcılık,Sebzeçilik, Kene	27	56,4
Hayvan sağlığı	18	37,5
Gübreleme	3	6,3
Toplam	48	100,0

Çizelge 5.30'da Muhtarların üç yıllık sözleşme süresi sonunda tarım danışmanı göreve devam etmeli mi etmemeli mi sorusuna verdikleri cevaplarla ilgili bilgiler verilmiştir. Muhtarların tamamı 3 yılın sonunda tarım danışmanı görevine devam görüşünü belirtmişlerdir.

Çizelge 5.30. Muhtarların Üç Yıllık Süre Sonunda Danışmanın Göreve Devam Edip Etmemesi İle İlgili Görüşleri

	Muhtar Sayısı	%
Evet, devam etmesini istiyorum	48	100,0
Hayır, devam etmesini istemiyorum	0	0
Toplam	48	100,0

5.3. Yöneticiler İle İlgili Araştırma Bulguları

5.3.1. Yöneticilerle İlgili Bilgiler

Çizelge 5.31’de Anket çalışması kapsamında Tokat ilinde görüşülen Tarım İl ve İlçe Müdürlüğü yetkilileri hakkında bilgi verilmiştir. Tokat ilinde görüşülen Tarım İl ve İlçe Müdürlüğü yetkililerinin toplam sayısı 12 olup, bunların yaklaşık %8,3’ünün Çiftçi Eğitim Şube Müdürü ve %91,7’sinin ise Tarım İlçe Müdürü olduğu görülmüştür

Çizelge 5.31. Anket Çalışması Yapılan Tarım İl Ve İlçe Müdürlüğü Yöneticileri

	Yönetici Sayısı	%
Çiftçi Eğitim Şube Müdürü	1	8,3
Tarım İlçe Müdürü	11	91,7
Toplam	12	100,0

Çizelge 5.32’de Kendileriyle görüşülen Tarım İl ve İlçe Müdürlüğü yöneticilerinin meslekleri verilmiştir. Buna göre İl/İlçe Müdürlerinin %75’inin Ziraat Mühendisi, %25’inin Veteriner Hekim olduğu tespit edilmiştir.

Çizelge 5.32. Tarım İl Ve İlçe Müdürlüğü Yöneticilerinin Mesleklerine Göre Dağılımı

	Yönetici Sayısı	%
Ziraat Mühendisi	9	75,0
Veteriner Hekim	3	25,0
Toplam	12	100,0

5.3.2. Danışman ve Köy Seçimine Dair Yönetici Görüşleri

Çizelge 5.33’de Yöneticilere tarım danışmanlarının seçiminde aranan şartlar ile ilgili görüşler özetlenmiştir.

Buna göre Yöneticilerin yaklaşık %83,3’ü Tar-Gel projesi ile istihdam edilen tarım danışmanlarının seçiminde danışmanlarda aranan şartların yeterli olduğunu; %16,7’si ise yeterli olmadığını ifade etmiştir.

Çizelge 5.33. Tarım Danışmanı Seçiminde Aranan Şartlar.

Danışmanlarda Aranan Şartlar	Yönetici Sayısı	%
Evet, Yeterliydi	10	83,3
Hayır, Yeterli değildi	2	16,7
Toplam	12	100,0

Çizelge 5.34’de Yöneticilere Tar-Gel Projesinin uygulamaya konduğu köylerin seçimi ile ilgili görüşleri özetlenmiştir. Buna göre Yöneticilerin yaklaşık %75’i seçimin doğru yapıldığını, %25’i ise köy seçiminin doğru yapılmadığını ifade etmiştir.

Çizelge 5.34. Köy/Belde Seçimi İle İlgili Yönetici Görüşleri

	Yönetici Sayısı	%
Köy seçimi doğru yapıldı	9	75,0
Köy seçimi doğru yapılmadı	3	25,0
Toplam	12	100,0

5.3.3. Sözleşmeli Personelin Çalıştığı Yerde İkamet Yeri

Köyde İkamet ve Çiftçi-Danışman Diyalogu: Projeye göre tarım danışmanlarının görevlendirildikleri köy ya da belde de ikamet etmeleri zorunludur. Nitekim yöneticilerin %66,7’si tarım danışmanlarının köyde ikamet ettiklerini dile getirmiştir. Oturacak ev bulmada problem yaşanan il ya da ilçe merkezine yakın köy ya da beldelerde görevli danışmanlar mücbir nedenlerden dolayı görevli oldukları köylerde ikamet edememektedir (Çizelge 5.35).

Çizelge 5.35. Tarım Danışmanlarının Köyde İkamet Edip Etmediklerine Dair Yönetici Görüşleri

	Yönetici Sayısı	%
Evet, köyde ikamet ediyor	8	66,7
Hayır, köyde ikamet etmiyor	4	33,3
Toplam	12	100,0

Çiftçilerle kuracakları iletişimin derecesi şüphesiz ki danışmanların görevlerini ne kadar iyi yaptıklarını dolayısıyla da Tar-Gel Projesinin uygulamadaki başarı derecesini göstermektedir. Bu nedenle yöneticilere danışmanların çiftçilerle iletişim kurup kuramadıkları ve aralarındaki iletişimin derecesi sorulmuş olup yöneticilerin %75'i danışmanların çiftçilerle iyi iletişim içerisinde olduklarını ifade etmiştir. Benzer şekilde yöneticilerin %83,3'ü çiftçilerin danışman hakkındaki görüşlerinin de olumlu olduğunu vurgulamıştır.

Danışman Ücretleri: Tar-Gel projesinde görevli danışmanların bu işi gerçekten de gönüllü olarak yapıp yapmadıklarına dair yöneticilerin görüşü; ülkemizin içinde bulunduğu ekonomik zorluklar, küreselleşme, çalışma çağına gelen nüfusun her geçen gün sürekli artması gibi nedenlerden dolayı gönüllü olmadıkları şeklindedir. Köyde görev yapması hedeflenen tarım danışmanlarının kalıcılığının sağlanması ve özellikle de başarılı danışmanların görevden ayrılmalarının önüne geçilebilmesi için maddi olanaklarının tatminkar bir düzeyde olması gerekmektedir. Çalışmada tarım danışmanı ücretleri konusu sorulmuş ve yöneticilerin %8,3'ünün danışman ücretlerinin yetersiz olduğu kanaatinde olduğu görülmüştür (Çizelge 5.36).

Çizelge 5.36. Yöneticilerin Tarım Danışmanı Ücretleri İle İlgili Kanaatleri

	Yönetici Sayısı	%
Çok yüksek	1	8,3
Normal	10	83,4
Yetersiz	1	8,3
Toplam	12	100,0

5.3.4. Yöneticilere Göre Tar-Gel Projesinin Başarısını Artırmak için Yapılması Gerekenler

Çizelge 5.37’de Yöneticilerin Tarım danışmanının daha yararlı olabilmesi için yapılması gereken konuları özetleyen bilgiler verilmiştir. Yöneticilerin %24,4’ü danışmanlara araç verilmesi gerektiğini, %17,1’i lojman temin edilmesi gerektiğini, %10,5’i ise hizmet içi eğitime önem verilip danışmanların kendilerini geliştirmesi gerektiği konusunda görüş bildirmiştir.

Çizelge 5.37. Yöneticilere Göre Projenin Başarısının Artırılması İçin Yapılması Gerekenler

Yönetici Görüşleri	Yönetici Sayısı	%
Araç temin edilmeli	5	24,4
Lojman tahsis edilmeli	4	17,1
Hizmet içi eğitime önem verilmeli	3	10,5
Personelin özlük hakları iyileştirilmeli	2	8,7
Sorumluluk alanı genişletilmeli	1	8,7
Diğer	1	7,3
Toplam	16	100,0

5.4. Tarım Danışmanları İle İlgili Araştırma Bulguları

5.4.1. Danışmanlar İle ilgili Bilgiler

Çizelge 5.38’de araştırma kapsamına giren köylerdeki Tarım danışmanlarının cinsiyet dağılımları verilmiştir. Anket çalışması yapılan mevcut danışmanların %68,4’ü erkek ve %31,6’sının kadın olduğu tespit edilmiştir.

Çizelge 5.38. Tarım Danışmanlarının Cinsiyeti

Cinsiyet	Danışman Sayısı	%
Kadın	6	31,6
Erkek	13	68,4
Toplam	19	100,0

Çizelge 5.39’da araştırma kapsamına giren köylerdeki Tarım danışmanlarının mesleki dağılımları verilmiştir. Anket çalışması yapılan mevcut danışmanların %63,2’sinin Ziraat Mühendisi ve %36,8’inin ise Veteriner Hekim olduğu tespit edilmiştir.

Çizelge 5.39. Tarım Danışmanlarının Mesleki Dağılımı.

	Danışman Sayısı	%
Ziraat Mühendisi	12	63,2
Veteriner Hekim	7	36,8
Su ürünleri mühendisi	-	-
Gıda Mühendisi	-	-
Toplam	19	100,0

Çizelge 5.40’da araştırma kapsamına giren köylerdeki Tarım danışmanlarının yaş dağılımları verilmiştir. Anket çalışması yapılan tüm ilçelerde 26–30 yaş aralığında olan danışmanların oranı tüm yaş aralığı seviyelerinin içinde en yüksek orana sahiptir.

Yaş aralığı itibariyle genel toplamda üreticilerin % 52,6’sının 26–30 yaş aralığında olduğu tespit edilmiştir.

Çizelge 5.40. Danışmanların Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

Yaş Grupları	Danışman Sayısı	%
26-30	10	52,6
31-39	7	47,4
Toplam	19	100,0

Çizelge 5.41’de araştırma kapsamına giren köylerdeki Ziraat Mühendisi olan Tarım danışmanlarının branş dağılımları verilmiştir. Ağırlıklı olarak Ziraat Mühendisi olan danışmanların %25’inin Zootekni ve Bahçe Bitkileri, %16,7’sinin Toprak ve Tarla Bitkileri, %16,7’si ise Tarım Ekonomisi ve Tarım Makineleri bölümü mezunu olduğu görülmüştür.

Çizelge 5.41. Ziraat Mühendisi Olan Danışmanların Mezun Oldukları Bölüme Göre Dağılımı

	Danışman Sayısı	%
Tarla Bitkileri	2	16,7
Zootekni	3	25,0
Bahçe Bitkileri	3	25,0
Toprak	2	16,7
Tarım Makineleri	1	8,3
Tarım Ekonomisi	1	8,3
Toplam	12	100,0

5.4.2. Danışmanların Görev Yaptıkları Yer Bilgileri

Köy/Belde Sayısı: Çalışma kapsamında kendileri ile görüşülen Tarım danışmanlarının buldukları köyde/beldedeki hizmet yılı sayıları Çizelge 5.42’de özetlenmiştir. Buna göre Tarım danışmanlarının %73,7’sinin köy/belde de 1-1,5 yıllık bir süredir görev yaptığı, %15,8’inin ise 2-4 yıldır buldukları köy/beldede görev yapmış olduğu tespit edilmiştir.

Çizelge 5.42. Danışmanların Buldukları Köy/Belde’deki Hizmet Yılı Sayısı

Hizmet Yılı	Danışman Sayısı	%
1-1,5	14	73,7
2-4	3	15,8
4,5+	2	10,5
Toplam	19	100,0

Çizelge 5.43’de araştırma kapsamına giren köylerdeki Tarım danışmanı varlığı özetlenmiştir. Danışmanların %15,8’inin hizmet verdikleri köy/beldelerde daha önce tarım danışmanı olduğu %84,2’sinin ise tarım danışmanı olmadığı tespit edilmiştir.

Çizelge 5.43. Tarım Danışmanlarının Göreve Başlamadan Önce Görev Yerindeki Danışman Varlığı

	Danışman Sayısı	%
Evet vardı	3	15,8
Hayır yoktu	16	84,2
Toplam	19	100,0

Çizelge 5.44’de Tarım danışmanlarının köyde yaşadıkları evlerle ilgili sorular sorulmuş Tarım danışmanlarının %36,8’inin Köyde kiracı olarak ikamet ettiği,%21,1’inin şehir merkezi ya da ilçe merkezinde ikamet ettiği %15,8’inin sağlık bakanlığına ait lojmanda ikamet ettiği,%5,3’ünün Köy Grup Teknisyenliği döneminden kalma atıl vaziyette bulunan lojmanda ikamet ettiği tespit edilmiştir.

Çizelge 5.44. Danışmanlarının Görev Yerinde İkamet Ettiği Yer

İkamet yeri	Danışman Sayısı	%
Kira	7	36,8
Günü Birlik Geliyorum	4	21,1
Sağlık Bakanlığı Lojmanı	3	15,8
Köy Evi	2	10,5
Köy Tarım Merkezi Lojmanı	1	5,3
Milli Eğitim Bakanlığı Lojmanı	1	5,3
Diğer	1	5,3
Kendi Evi	0	0
Toplam	19	100,0

Çizelge 5.45’de Tarım danışmanlarının köyde yaşadıkları binaların durumu ile ilgili sorular sorulmuş Tarım danışmanlarının %36,8’sinin Köyde ikamet ettiği evin ortalamaya yakın bir ev olduğunu ,%31,6’sının ise barındığı lojmanın kötü olduğunu lojmanların yıllarca atıl vaziyette amacının dışında kullanıldığını bu nedenle de bakıma ihtiyaç duyulduğunu anket sırasında danışmanlar tarafından beyan edilmiştir

Çizelge 5.45. Tarım Danışmanlarının İkamet Ettikleri Binaların Durumu.

	Danışman Sayısı	%
Çok İyi	1	5,3
İyi	2	10,5
Orta	3	15,8
İdare Eder	7	36,8
Kötü	6	31,6
Toplam	19	100,0

Çizelge 5.46'da Tarım danışmanlarına göre hizmet verilmesi gereken köy/belde miktarı özetlenmiştir. Tarım danışmanlarının %68,4'ü hizmet alanlarının Bir Köy/Belde ile sınırlı olmalı, %10,5'i görev yerinin sadece beldeler olması gerektiğini belirtmiştir.

Çizelge 5.46. Danışmanlara Göre Hizmet Yeri Ve Sayısı

Danışman görüşleri	Danışman Sayısı	%
Bir Köy/Belde ile sınırlı olmalı	13	68,4
Diğer	3	15,7
Görev yeri sadece beldeler olmalı	2	10,5
Hizmet alanımız birden fazla köy/beldeyi içine almalı	1	0,5
Toplam	19	100,0

Çiftçi Talebi: Danışmanlara çiftçilerin kendilerine müracaat edip etmedikleri sorulmuş ve alınan cevaplar Çizelge 5.47'de sunulmuştur. Buna göre %89,4'ü talep geldiğini %10,6'sı ise herhangi bir talep gelmediğini belirtmiştir.

Çizelge 5.47. Çiftçilerden Talep Gelme Durumu

Çiftçilerden Talep Geliyor mu?	Danışman Sayısı	%
Evet geliyor	17	89,4
Hayır gelmiyor	2	10,6
Toplam	19	100,0

Çiftçi Talep Konuları: Danışmanlara çiftçilerin en çok hangi konularda kendilerine müracaat ettikleri sorulmuş ve alınan cevaplar Çizelge 5.48'de sunulmuştur. Buna göre ilk sırada bitkisel üretim, Hayvansal üretim, Hayvan hastalıkları ve zararlıları, tarımsal destekleme konuları gelmektedir.

Çizelge 5.48. Çiftçilerin Talepte Buldukları Başlıca Konular

Çiftçi Talepleri	Danışman Sayısı	%
Bitkisel üretim	9	52,9
Hayvansal üretim	3	17,7
Hayvan hastalık ve zararlıları	3	17,7
Tarımsal desteklemeler	2	11,7
Toplam	17	100,0

Görev Alanı Dışındaki Çiftçilerden Talep Gelme durumu: Çizelge 5.49'da Tarım danışmanlarına görev alanı dışındaki çiftçilerden kendilerine müracaat edip etmedikleri konusu özetlenmiştir. Buna göre %52,6'sı talep geldiğini %47,4'ü ise herhangi bir talep gelmediğini belirtmiştir.

Çizelge 5.49. Görev Alanı Dışındaki Çiftçilerden Talep Gelme Durumu

Görev alanı dışındaki Çiftçilerden Talep Geliyor mu?	Danışman Sayısı	%
Evet geliyor	10	52,6
Hayır gelmiyor	9	47,4
Toplam	19	100,0

Görev Alanı dışındaki Çiftçilerin Talepleri: Tarım danışmanlarına görev alanı dışındaki çiftçilerin en çok hangi konularda kendilerine müracaat ettikleri sorulmuş ve alınan cevaplar Çizelge 5.50'de sunulmuştur. Buna göre ilk sırada zirai mücadele, tarımsal destekleme konuları gelmektedir.

Çizelge 5.50. Görev Alanı Dışındaki Çiftçilerin Talepte Buldukları Başlıca Konular

Çiftçi Talepleri	Danışman Sayısı	%
Bitkisel üretim	3	30,0
Zirai Mücadele	4	40,0
Tarımsal desteklemeler	2	20,0
Diğer(Budama)	1	10,0
Toplam	10	100,0

Çizelge 5.51’de Tarım danışmanlarına görev yaptığınız köy ve beldelerde çiftçilerle iletişim sorunu yaşadınız mı / yaşıyor musunuz? Sorusu yöneltilmiş ve danışmanların %15,8’i problem yaşadığını %84,2’si ise herhangi bir problem yaşamadığını belirtmiştir.

Çizelge 5.51. Tarım Danışmanlarının Görev Yaptığı Köy Ve Beldelerde Çiftçilerle İletişim Durumu

İletişim Sorunu	Danışman Sayısı	%
Herhangi bir iletişim problemi yaşadım	3	15,8
Herhangi bir iletişim problemi yaşamadım	16	84,2
Toplam	19	100,0

Çizelge 5.52’de Tarım danışmanlarına çiftçilerle ve diğer kamu kurum ve kuruluşları ile iletişimini sağlamak için bürosunda kullanabileceği telefon imkânı olup olmadığı sorulmuş ve %31,6’sının telefonun olduğunu %68,4’u ise telefon imkânının olmadığını belirtmiştir.

Çizelge 5.52. Tarım Danışmanının Kullandığı Büroda Telefon İmkânı

Telefon	Danışman Sayısı	%
Telefonum var	6	31,6
Telefonum yok	13	68,4
Toplam	19	100,0

Çizelge 5.53’de Tarım danışmanlarına bürolarında kullanmış oldukları telefonlarının nitelikleri sorulmuş ve %66,7’sinin sabit ve cep telefonu olduğu %33,3’ünün ise sadece sabit telefonu olduğu belirlenmiştir.

Çizelge 5.53. Tarım Danışmanlarının Kullanmış Olduğu Telefonun Niteliği

Telefon	Danışman Sayısı	%
Sabit Telefon	2	33,3
Cep Telefonu	0	0
Her ikisinde	4	66,7
Toplam	6	100,0

İnternet Erişimi: Çizelge 5.54’de Tarım danışmanlarına çiftçilerle ve diğer kamu kurum ve kuruluşları ile iletişimini sağlamak için bürosunda kullanabileceği internet erişimi imkânı olup olmadığı sorulmuş %26,3’ internet erişimine sahip olduğunu dile getirmiştir.

Çizelge 5.54. Tarım Danışmanlarının İnternet Erişim Durum

İnternet	Danışman Sayısı	%
İnternet erişimim var	5	26,3
İnternet erişimim yok	14	73,7
Toplam	19	100,0

Çizelge 5.55’de Tarım danışmanlarına maaş dışında çeşitli ödemeler yapıp yapılmadığı özetlenmiş ve % 42,1’i bir ek ödeme aldığını ifade ederken %57,9’u herhangi bir ek ödeme almadığını belirtmiştir.

Çizelge 5.55. Tarım Danışmanlarına Maaş Dışında Ek Ödeme Verilme Durumu

Ek Ödeme	Danışman Sayısı	%
Alıyorum	8	42,1
Almıyorum	11	57,9
Toplam	19	100,0

Çizelge 5.56’da Tarım danışmanlarına maaş dışında almış oldukları ek ödemenin niteliği sorulmuş ve %87,5’i döner sermaye payı %12,5’i ise geçici görev yolluğu aldığını belirtmiştir.

Çizelge 5.56 Tarım Danışmanınının Almış Olduğu Ek Ödemenin Türü

Ek Ödemenin Türü	Danışman Sayısı	%
Döner Sermaye Payı	7	87,5
Geçici Görev Yolluğu	1	12,5
Toplam	8	100,0

Çizelge 5.57’de Tarım danışmanlarına çiftçilerle ve diğer danışmanlarla olan ilişkinin durumu özetlenmiştir. Buna göre danışmanların önemli bir kısmı tarafından çiftçilerle %52,6, diğer danışmanlarla %42,1 ile ilişki derecesi iyi ve çok iyi olarak bildirilmiştir.

Çizelge 5.57. Tarım Danışmanlarının Çiftçiler Ve Diğer Danışmanlarla İlişkisi

	Çiftçiler		Diğer Danışmanlar	
	Danışman Sayısı	%	Danışman Sayısı	%
Çok iyi	10	52,6	7	36,8
İyi	8	42,1	8	42,1
Orta ve zayıf	1	5,3	4	21,1
Toplam	19	100,0	19	100,0

Çizelge 5.58’de Tarım danışmanlarına çalışma bürosu olarak kullandıkları yerler sorulmuş. Buna göre danışmanların görevlerini yürütmek için kullandıkları büro çok çeşitlilik arz etmekte ve genellikle de mevcut kamu binalarının bu amaçla kullanıldığı görülmektedir. Sayıca az olmakla birlikte danışmanların %5,2’si herhangi kalacak bir yerinin olmadığını %84,3’ü muhtarlık tarafından bir büro tahsis edildiğini %10,5’i ise sağlık ocağı lojmanı yada bir odasını büro olarak kullandığını dile getirmiştir.

Çizelge 5.58. Tarım Danışmanlarının Çalışma Bürosu Olarak Kullandıkları Yer

	Danışman Sayısı	%
Herhangi bir yeri yok	1	5,2
Muhtarlık tahsisli oda	16	84,3
Sağlık Ocağı Lojmanı/odası	2	10,5
Toplam	19	100,0

Çizelge 5.59’da Tarım danışmanlarının görev yaptıkları köy ve beldedeki diğer kamu görevlileri ile olan ilişkileri özetlenmiştir. Buna göre danışmanların önemli bir kısmı göreve başladığı zaman diğer kamu görevlileri %21,1’iyi olan ilişkilerinin şu anda %42,1 ile ilişki derecesi iyi ve çok iyi olarak bildirilmiştir.

Çizelge 5.59. Tarım Danışmanının Görev Yaptığı Köy/Beldedeki Diğer Kamu Görevlileri İle Olan İlişkileri

	Göreve Başladığı Anda		Şu Anda	
	Danışman Sayısı	%	Danışman Sayısı	%
Çok iyi	4	21,1	10	52,6
İyi	11	57,9	8	42,1
Orta	3	15,8	0	0
Zayıf	1	5,3	1	5,3
Toplam	19	100,0	19	100,0

Çizelge 5.60'da Tarım danışmanlarına görev yaptıkları köy/beldedeki Muhtar ve Belediye Başkanı ile olan ilişkileri sorulmuş başlangıçta bu ilişkilerin %32 oranında çok iyi olduğu belirtilmişken bu oranın şu anda %58 seviyesinde olduğu tespit edilmiştir.

Çizelge 5.60. Danışmanının Görev Yaptığı Köy Muhtarı Belediye Başkanı İle Olan İlişkileri

	Göreve Başladığı Anda		Şu Anda	
	Danışman Sayısı	%	Danışman Sayısı	%
Çok iyi	6	32	11	58
İyi	9	47	6	32
Orta	3	16	2	11
Zayıf	1	5	0	0
Toplam	19	100,0	19	100,0

5.4.3. Danışmanlık Hizmeti ile ilgili Değerlendirmeler

Çizelge 5.61’de Tarım danışmanlarının Tarım İl ve İlçe Müdürlüğü yetkililerinin danışmanın görev yaptığı köye/beldeye gidip gitmedikleri özetlenmiştir. Buna göre Tarım Müdürlüğü yetkililerinin %68,4’lük bir oranla danışmanın görev yerine gidip-geldikleri tespit edilmiştir.

Çizelge 5.61. Yerel İdarecilerin Görev Yaptığınız Köyü/Belde İle Olan İlişkileri

	Danışman Sayısı	%
Evet Geliyorlar	13	68,4
Hayır Gelmiyorlar	6	31,6
Toplam	19	100,0

Çizelge 5.62’de Tarım danışmanlarına Araştırma enstitüleri ile iletişimleri olup olmadığı özetlenmiştir. Tarım danışmanlarının %78,9’u araştırma enstitüleriyle iletişiminin olduğunu %21,1’inin ise iletişiminin olmadığı tespit edilmiştir.

Çizelge 5.62. Araştırma Enstitüleri İle Olan İletişim

	Danışman Sayısı	%
Evet var	15	78,9
Hayır yok	4	21,1
Toplam	19	100,0

Çizelge 5.63’de Tarım danışmanlarına il ya da ilçeye gidiş-dönüş sıklığı da sorulmuş ve şu şekilde özetlenmiştir. Cevaplara göre danışmanların %57,9’u ortalama olarak haftada en az bir kere il ya da ilçe merkezine gittikleri tespit edilmiştir. Bu durumu muhtarlar ya da belediye başkanlarına haber vermelerinden dolayı üzerlerinde bir baskı hissettiklerini anket dışı sohbetlerde de belirtmişlerdir.

Çizelge 5.63. İl Ya Da İlçeye Gidiş Sıklığı

	Danışman Sayısı	%
Her gün	4	21,1
Haftada 2-3 kez	1	5,2
Haftada 1 kez	11	57,9
15 günde 1 kez	3	15,8
Ayda 1 kez	-	-
Toplam	19	100,0

Çizelge 5.64’de Tarım danışmanlarına Danışmanlara il ya da ilçeye gidiş-dönüş amaçları sorulmuş ve %73,7’si mesleki nedenlerden dolayı gittiğini %63,3’ü ise temel ihtiyaçlar yüzünden gittiğini belirtmiştir

Çizelge 5.64. Danışmanların İl Ya Da İlçeye Gidiş Amaçları

	Danışman Sayısı	%
Mesleki Amaçla	14	73,7
Diğer	5	26,3
Toplam	19	100,0

Çizelge 5.65’de tarım danışmanlarının görüşlerine göre mesleki bilgi düzeylerinin yeterli olup olmadığı ile ilgili bilgiler özetlenmiştir. Danışmanlara göreve başladıkları andaki mesleki bilgi düzeyleri sorulmuş ve %31,5’i çok iyi,%15,8’i iyi cevabını verirken zaman içerisinde karşılaştıkları olaylar ve almış oldukları eğitimler neticesinde %31,5’i çok iyi %47,3’ünün ise iyi fikrini taşıdıkları, tespit edilmiştir.

Çizelge 5.65. Danışmanların Mesleki Bilgi Düzeyi

	Göreve Başladığı Anda		Şu Anda	
	Danışman Sayısı	%	Danışman Sayısı	%
Çok iyi	6	31,5	6	31,5
İyi	3	15,8	9	47,3
Orta	9	47,3	4	21,2
Zayıf	1	5,3	0	0
Toplam	19	100,0	19	100,0

Çizelge 5.66'da Danışmanlara görev sözleşmeleri bitince sözleşmelerini yenilemek isteyip istemedikleri sorulmuş danışmanların %68,4'ü sözleşmelerini yenilemek istediklerini %31,6'sı ise o dönemki şartlara göre kabul edeceğini belirtmiştir.

Çizelge 5.66. Danışmanların Sözleşme Bitince Sözleşmelerini Yenileme Durumu

	Danışman Sayısı	%
Evet İsterim	13	68,4
Hayır istemem	0	0
O zamanki şartlara göre isterim	6	31,6
Toplam	19	100,0

Çizelge 5.67'de Danışmanlara TAR-GEL projesinde yer alma nedenleri sorulmuş danışmanların %68,4'ü idealist bir şekilde kendi mesleklerini icra etmek olduğunu %31,6'sı ise işsizlik nedeniyle projeye dâhil olduğunu belirtmiştir.

Çizelge 5.67. Tarım Danışmanlarının Projede Görev Alma Nedenleri

	Danışman Sayısı	%
İşsizlik	6	31,6
Kendi Mesleğini İcra etmek	13	68,4
Diğer	0	0
Toplam	19	100,0

Çizelge 5.68’de Danışmanlara görev süresince karşılaştığı en önemli sorunların neler olduğu özetlenmiştir. Danışmanların %40’i araç ve ulaşım sorunu olduğunu, %24’ü çalışma bürosu, %16’sı sözleşmeli hizmet vermek olduğunu, %12’si ise konut sorunu yaşadığını belirtmiştir.

Çizelge 5.68. Tarım Danışmanlarının Görev Süresince Karşılaştığı En Önemli Sorunlar

Sorunlar	Danışman Sayısı	%
Araç-Ulaşım sorunu	10	40,0
Çalışma bürosu	6	24,0
Konut	3	12,0
Sözleşmeli hizmet vermek	3	12,0
Eğitim-yayım malzemelerinin yetersizliği	2	8,0
Köy şartları	1	4,0
Ücret	-	-
Çiftçilerin isteksizliği	-	-
Mesleki bilgi yetersizliği	-	-
Toplam	19	100,0

Çizelge 5.69’da Danışmanlara görev süresi içerisinde kendilerine hizmet içi eğitim düzenlenip düzenlenmediği sorulmuş ve %89’u hizmet içi eğitim düzenlendiğini %11’i ise göreve yeni başladığı için hizmet içi eğitime katılmadığını belirtmiştir.

Çizelge 5.69. Tarım Danışmanlarına Eğitim Düzenlenip Düzenlenmediği

	Danışman Sayısı	%
Evet Düzenlendi	17	89,5
Hayır Düzenlenmedi	2	10,5
Toplam	19	100,0

Çizelge 5.70’de Danışmanlara eğitimleri için düzenlenen konular özetlenmiştir. Buna göre ilk sırada bitkisel üretim, yayım, gıda kontrolörlüğü, zirai mücadele hayvan hastalık ve zararlıları konuları takip etmektedir.

Çizelge 5.70. Hizmet İçi Eğitim Düzenlenen Konular

	Danışman sayısı	%
Bitkisel üretim	7	41,2
Diğer (yayım, gıda kontrolörlüğü, Kene, Yem Bit.)	4	23,5
Zirai mücadele	3	17,6
Hayvan hastalık ve zararlıları	2	11,8
Diğer (Toprak ve Su Kaynakları)	1	5,8
Hayvansal üretim	0	0,0
Örtü altı yetiştiriciliği	0	0,0
Tarımsal desteklemeler	0	0,0
Tarımsal organizasyonlar	0	0,0
Diğer (Makine)	0	0,0
Toplam	17	100,0

Çizelge 5.71’de Danışmanlara eğitimleri için düzenlenen konuların mesleki bilgilerine katkı yapıp yapmadığı sorulmuş %78,9’u mesleki bilgilerinin arttığını %21,1’i ise herhangi bir değişiklik olmadığını belirtmiştir (Çizelge 4.77).

Çizelge 5.71. Hizmet İçi Eğitimlerin Mesleki Katkısı

	Danışman Sayısı	%
Evet arttı	15	78,9
Hayır artmadı	4	21,1
Toplam	19	100,0

Çizelge 5.72’de Danışmanlara eğitimleri için düzenlenen konuların haricinde mesleki bilgilerine katkı yapacağını düşündükleri konular sorulmuş %36,8’i örtü altı yetiştiriciliği, %26,3’ü yayım faaliyetleri, %21,1’i tarımsal desteklemeler konularında eğitim almak istediklerini belirtmişlerdir

Çizelge 5.72. Danışmanların Hizmet İçi Eğitimle İşine Yarayacak Meslek Ya Da Konular

	Danışman sayısı	%
Örtü altı yetiştiriciliği	7	36,8
Diğer (yayım)	5	26,3
Tarımsal desteklemeler	4	21,1
Zirai mücadele	2	10,5
Bitkisel üretim	1	5,3
Toplam	19	100,0

Çizelge 5.73’de Danışmanlara Amirlerinin kendilerine olan yaklaşımları sorulmuş olup danışmanların %47,3’ü takdir edici bir tutum sergilendiğini, %31,6’sı eleştirel bir yaklaşımla karşılandığını, %21,1’inin ise normal bir yaklaşım sergilendiği tespit edilmiştir.

Çizelge 5.73. Amirlerin Tarım Danışmanlarına Yaklaşımı

Ziyaret Sayısı	Danışman sayısı	%
Normal	4	21,1
Takdir edici	9	47,3
Eleştirel	6	31,7
Toplam	19	100,0

Çizelge 5.74'de Danışmanlara Kadrolu Teknik Personelin kendilerine olan yaklaşımları sorulmuş olup danışmanların %73,7'si yardımcı bir tutum sergilendiğini, %15,8'i eleştirel bir yaklaşımla karşılandığını, %10,5'i ise dışlayıcı bir yaklaşım sergilendiğini belirtmiştir.

Çizelge 5.74. Kadrolu Teknik Personelin Yaklaşımları

Yaklaşım Şekli	Danışman sayısı	%
Yardımcı	14	73,7
İlgisiz	3	15,8
Dışlayıcı	2	10,5
Toplam	19	100,0

Çizelge 5.75 'de Danışmanlara Tarım İl ve İlçe Müdürlükleri tarafından kendilerinden yardım talep edilen konular sorulmuş ve danışmanların %42,1'i Deneme ve demonstrasyonlar kurmak, %31,6'sı yayım hizmetleri, %15,8'i ise diğer faaliyetleri,%10,5'i ise doğrudan gelir kaydı ve çiftçi kayıt sistemi işlemleri konusunda yardımcı olduklarını belirtmişlerdir.

Çizelge 5.75. Tarım İl/İlçe Müdürlüğü Tarafından Yardım Talep Edilen Konular

Yardım Konuları	Danışman sayısı	%
Deneme ve demonstrasyonlar kurmak	8	42,1
Yayım hizmetleri	6	31,6
Diğer	3	15,8
DGD, çiftçi kayıt sistemi	2	10,5
Toplam	19	100,0

Çizelge 5.76'da Tarım İl ve İlçe Müdürlükleri tarafından danışmanlardan talep edilen konular verilmiştir. Buna göre danışmanların %36,8'i doğrudan gelir kaydı ve çiftçi kayıt sistemi konusunda, %26,3'ü deneme ve demonstrasyonlar kurma konusunda, %15,8'i ise yayım hizmetleri konusunda taleplere cevap verdiklerini belirtmişlerdir.

Çizelge 5.76. Tarım İl/İlçe Müdürlüğü Tarafından Danışmanlardan Yardım Talep Edilen Konular

Yardım Konuları	Danışman Sayısı	%
DGD, çiftçi kayıt sistemi	7	36,8
Deneme ve demonstrasyonlar kurmak	5	26,3
Yayım hizmetleri	3	15,8
Çiftçi örgütlüğünün sağlanması	0	0
Diğer	4	21,1
Toplam	19	100,0

Çizelge 5.77’de Danışmanların Tar-Gel projesinin daha başarılı olması için yapılması gerekenler sorusuna şu cevapları vermiştir %47,4’ü Köyde ikamet zorunluluğunun kaldırılmasını istemekte, %42,1’i zorunlu durumlarda tayin ve yer değiştirme (Eş durumu), %10,5’i ise köy ve belde sayısının sınırlandırılmasını belirtmiştir.

Çizelge 5.77 Tar-Gel Projesinin Daha Başarılı Olması İçin Yapılması Gerekenler

Yardım Konuları	Danışman Sayısı	%
Köyde ikamet etme zorunluluğunun kaldırılması	9	47,4
Zorunlu durumlarda tayin ve yer değiştirme imkânı	8	42,1
Köy/belde sayısının sınırlandırılması	2	10,5
Görev öncesi hizmet içi eğitimlerin düzenlenmesi	0	0
Diğer (kadro)	0	0
Toplam	19	100,0

6. SONUÇ

Bu çalışma Tarımsal yayımı geliştirme projesi kapsamında Tokat ili merkez ve ilçelerine bağlı köylerde Tarım danışmanı olarak görev yapan Ziraat Mühendisleri ve Veteriner Hekimlerin çalışmalarını değerlendirmek amacıyla hazırlanmıştır. Bu araştırmadan elde edilen sonuçlar aşağıda özet şeklinde sunulmuştur.

Çiftçilere Yönelik Sonuçlar:

Yapılan anketler sonucunda çiftçilerle ilgili araştırma bulgularında Tarım danışmanlarının görevli oldukları köylerde çiftçilerin %2,1'inin okur-yazar olmadığını, %9'unun sadece okur-yazar olduğunu, %61,8'inin ilkokul mezunu, %19'unun ortaokul mezunu, %7'sinin lise mezunu olduğu tespit edilmiştir.

Çalışma sonuçlarına göre çiftçilerin tamamı uygulamanın devam etmesi gerektiğini vurgulamıştır (%100). Çiftçinin müracaat ettiği bilgi kaynakları sıralamasında da tarım danışmanı ilk sırada (%61,8) gelmektedir. Bunu onaylayan diğer bir bulgu ise çiftçilerin kısa bir süre önce uygulamaya geçmiş bir proje olmasına rağmen köylerinde olması gerektiğine inandıkları kamu görevlisi sıralamasında da yine tarım danışmanına verdikleri önceliktir. Çiftçilerin yine büyük çoğunluğu danışmanların yeterli bilgi ve donanıma sahip olduklarına inanmaktadır. Çiftçilere göre danışman büro, arazi ve köy odası gibi çeşitli mekânlarda hizmet vermekte bilgilendirme çalışmalarını yürütmekte başta bitkisel üretim olmakla birlikte değişik konularda çiftçileri aydınlatmaya çalışmaktadır. Çiftçilerin görüşlerine göre %63,9'u öğrendikleri bilgiyi uygulamaya aktardığını belirtmektedir. Tarım danışmanlarının sorunlarına zamanında müdahale ettiğini ifade eden çiftçiler çoğunlukta olmakla birlikte bitkisel üretimle ilgili olanlarda bu oran %38,2'lere ulaşmaktadır.

Çiftçilerin Tarım danışmanlarına günün her saatinde ulaşabildiklerini belirtenlerin oranı %94,4 olarak belirlenmiş buda projenin hedeflerinden biri olan zaman ve mekân sınırı olmaksızın sorunlara çözüm bulma konusunun hedefine ulaştığının bir göstergesi olmuştur.

Tarım danışmanlarının ikamet durumu hakkında yapılan incelemede çiftçilerin Tarım danışmanlarının ikamet yerlerine %46,5'lik bir oranla köyde ikamet ettiğini ve bu sayede günün her saatinde ulaşabildiklerini ve sorunlara anında yanıt bulabildiklerini belirtmişlerdir.

Çiftçilerin Tarım danışmanlarını teknik bilgi açısından değerlendirdiği ve bu değerlendirme sonucunda %87,5 oranında teknik bilgi düzeyinin kendi tarımsal ihtiyaçlarını gidermesi anlamında yeterli olduğunu belirtmişlerdir.

Çiftçilere göre gerek Tarım danışmanlarının çalışma, gerekse projenin başarısını artırmak için nelere ihtiyaç olduğu sorulmuş ve %41 oranında Tarım danışmanlarına bir araç tahsis edilmesi gerektiği, %40,3 oranında Tarım danışmanlarının köyde yaşamını rahat bir şekilde sürdürebilmesi için lojman tahsis edilmesi gerektiği, %12,5'lik bir oranla da Tarım danışmanlarının hizmet verebileceği bir bürosunun olması gerektiğinin cevabı alınmıştır.

Muhtarlara Yönelik Sonuçlar:

Muhtarların %83,3'ü danışmanların teknik bilgilerinin yeterli olduğunu belirtmekte, çiftçilerinde bu oranı destekler nitelikteki cevapları da çiftçi memnuniyetini ortaya koymaktadır.

Muhtarların %64,6'sı danışmanların beşeri ilişkilerinin çok iyi olduğunu ve çiftçilerinde Tarım danışmanlarından aldıkları bilgiyi kullanma durumunun %64 seviyesinde olması danışmanla irtibat halinde olduklarını ve onu kabullendiklerini göstermektedir.

Muhtarlara tarım danışmanlarına günün her saatinde ulaşım ulaşamadıkları sorulmuş ve muhtarların %85,4'ü tarım danışmanlarına günün her saatinde ulaşabildiğini çiftçilerin ise %94 oranında danışmanlarına günün her saatinde ulaşabildiklerini belirtmiş danışmanların bu sayede köy ortamına adapte olabildikleri bir kez daha teyit edilmiştir.

Yapılan değerlendirmede çiftçilerin ve muhtarların yaklaşık %100'ünün tarım danışmanının üç yıl sonunda da göreve devam etmelerini istedikleri görölmüştür buda projenin başarısı açısından önemli bir dayanak olmuştur.

Yöneticilere Yönelik Sonuçlar:

Anket çalışması kapsamında Tokat ilinde görüşülen Tarım İl ve İlçe Müdürlüğü yetkililerinin toplam sayısı 12 olup, bunların yaklaşık %8,3'ünün Çiftçi Eğitim Şube Müdürü ve %91,7'sinin ise Tarım İlçe Müdürü olduğu görölmüştür.

Kendileriyle görüşülen Tarım İl ve İlçe Müdürlüğü yöneticilerinin yaklaşık %75'inin Ziraat Mühendisi, %25'inin Veteriner Hekim olduğu tespit edilmiştir.

Yöneticilerin yaklaşık %83,3'ü Tar-Gel projesi ile istihdam edilen tarım danışmanlarının seçiminde danışmanlarda aranan şartların yeterli olduğunu; %16,7'si ise yeterli olmadığını ifade etmiştir.

Danışman seçiminin doğru yapıp yapılmadığına dair yöneticilerin %83,3'ü olumlu görüş belirtirken %16,7'si seçimin doğru yapılmadığını ifade etmiştir.

Tar-Gel Projesinin uygulamaya konduğu köylerin seçimi ile ilgili olarak da yöneticilerimizin önemli bir bölümü seçimin doğru yapıldığını kaydetmiştir. Köy seçiminin doğru yapılmadığını belirten yöneticilerin oranı yaklaşık %19'dur.

Projeye göre tarım danışmanlarının görevlendirildikleri köy ya da beldede ikamet etmeleri zorunludur. Nitekim yöneticilerin %66,7'si tarım danışmanlarının köyde ikamet ettiklerini dile getirmiştir. Oturacak ev bulmada problem yaşanan il veya ilçe merkezine yakın köy ya da beldelerde görevli danışmanlar mücbir nedenlerden dolayı görevli oldukları köylerde ikamet edememektedir.

Çiftçilerle kuracakları iletişimin derecesi şüphesiz ki danışmanların görevlerini ne kadar iyi yaptıklarını dolayısı ile de Tar-Gel Projesinin uygulamadaki başarı derecesini göstermede kullanılabilecek bir göstergedir.

Bu nedenle yöneticilere danışmanların çiftçilerle iletişim kurup kuramadıkları ve aralarındaki iletişimin derecesi sorulmuş buna cevaben yöneticilerin %75'i danışmanların çiftçilerle iyi iletişim içerisinde olduklarını ifade etmiştir. Benzer şekilde yöneticilerin %83,3'ü çiftçilerin danışman hakkındaki görüşlerinin de olumlu olduğunu vurgulamıştır.

Tar-Gel projesinde görevli danışmanların bu işi gerçekten de gönüllü olarak yapıp yapmadıklarına dair yöneticilerin %75'inin görüşü gönüllü olmadıkları şeklindedir.

Yöneticilerin büyük çoğunluğunun üzerinde anlaştıkları konu, danışmanlara kalacak yer, teknik donanım ve araç temini de öneriler içerisinde yer almaktadır. Yine danışmanların, dolayısıyla da projenin başarısının artırılabilmesi için danışmanların hizmet içi eğitimlerden geçirilmeleri gerektiği öneri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Danışmanlara Yönelik Sonuçlar:

Çalışma alanında kendileri ile görüşülen danışmanların %68'i erkek ve %32'sinin kadın olduğu tespit edilmiştir.

Tarım danışmanlarına meslekleri sorulmuş buna göre %63'ünün Ziraat Mühendisi ve %37'sinin ise Veteriner Hekim olduğu belirlenmiştir.

Araştırma kapsamında kendileriyle görüşülen danışmanların ortalama yaşı 30,74 olarak tespit edilmiştir.

Çalışma kapsamında kendileri ile görüşülen danışmanların %73'ü köy/belde de 1-1,5 yıllık bir süredir görev yaptıklarını belirtmiştir

Danışmanlara göre hizmet verdikleri köy/beldelerde daha önce tarım danışmanı olup olmadığı sorulmuş ve %84'ü hayır yanıtını vermiş, çiftçilerin danışman geldikten sonra kendilerine olan yardım ve sorunlara anında müdahale edilmesi gibi faktörler nedeniyle üç yıl sonunda sözleşmelerinin devam edilmesi ve uygulamanın ülke geneline yayılması konusu da dikkate alınınca projenin yararlı sonuçlar verdiği ortaya çıkmaktadır.

Tarım danışmanlarına köyde yaşadıkları evlerle ilgili sorular sorulmuş Tarım danışmanlarının %37'sinin köyde kiracı olarak ikamet ettiği,%21'inin şehir merkezi ya da ilçe merkezinde ikamet ettiği %16'sının Sağlık Bakanlığına ait lojmanda ikamet ettiği, %5'inin Köy Grup Teknisyenliği döneminden kalma atıl vaziyette bulunan lojmanda ikamet ettiği belirlenmiştir. Bu nedenle Tarım danışmanların hayat standartlarının yükseltilmesi ve yaşamış olduğu köyün/beldenin bir cazibesinin olması amacıyla danışmalara bir lojman tahsis edilmesi en öncelikli konulardan birisidir.

Tarım danışmanlarına çiftçilerin kendilerine müracaat edip etmedikleri sorulmuş ve alınan cevaplara göre %89'u talep geldiğini %11'i ise herhangi bir talep gelmediğini belirtmiştir.

Tarım danışmanlarına görev alanı dışındaki çiftçilerden kendilerine müracaat edip etmedikleri sorulmuş ve alınan cevaplara %53'ü talep geldiğini %47'si ise herhangi bir talep gelmediğini belirtmiş yörede kendilerinin bir bilgi kaynağı haline gelmiş olduğu saptanmıştır.

Tarım danışmanlarına çiftçilerle ve diğer kamu kurum ve kuruluşları ile iletişimini sağlamak için bürosunda kullanabileceği telefon imkânı olup olmadığı sorulmuş ve %31'i telefonun olduğunu %69'u ise telefon imkânının olmadığını belirtmiş buna ek olarak danışmanların %26'sı internet erişimine sahip olduğunu dile getirmiştir.

Danışmanların çiftçilerle ve diğer danışmanlarla olan ilişkinin durumu sorulmuş danışmanların önemli bir kısmı tarafından çiftçilerle %53, diğer danışmanlarla %42 ile ilişki derecesi iyi ve çok iyi olarak bildirilmiştir.

Danışmanların çalışma bürosu olarak genellikle mevcut kamu binalarını kullanıldığı görülmektedir. Sayıca az olmakla birlikte danışmanların %5'i kalacak bir yerinin olmadığını %84'ü muhtarlık tarafından kendisine bir büro tahsis edildiğini %11'i ise sağlık ocağı lojmanı ya da bir odasını büro olarak kullandığını dile getirmiştir.

Tarım danışmanlarına görev yaptıkları köy/beldedeki Muhtar ve Belediye Başkanı ile olan ilişkileri sorulmuş başlangıçta bu ilişkilerin %32 oranında çok iyi olduğu belirtilmişken bu oranın şu anda %58 seviyesinde olduğu belirtilmiştir.

Tarım danışmanlarına Tarım İl ve İlçe Müdürlüğü yetkililerinin danışmanın görev yaptığı köye/beldeye gidip gitmedikleri sorulmuş ve Buna göre Tarım il ve ilçe Müdürlüğü yetkililerinin genellikle danışmanın görev yerine gidip-geldikleri (%68) ve proje ile yakından ilgilendikleri belirlenmiştir.

Tarım danışmanlarına il ya da ilçeye gidiş-dönüş sıklığı da sorulmuş ve alınan cevaplara göre danışmanların mesleki faaliyetlerden dolayı ortalama olarak haftada en az bir kere il ya da ilçe merkezine gittikleri görülmekte olup bu durumu muhtarlara ya da belediye başkanlarına haber vermelerinden dolayı üzerlerinde bir baskı hissetmektedirler.

Tarım danışmanlarına göreve başladıkları andaki mesleki bilgi düzeyleri sorulmuş ve %32'si çok iyi, %16'sı iyi cevabını verirken zaman içerisinde karşılaştıkları olaylar ve almış oldukları eğitimler neticesinde %32'si çok iyi %47'si iyi yanıtını vermiştir.

Tarım danışmanlarına TAR-GEL projesinde yer alma nedenleri sorulmuş danışmanların %68'i idealist bir şekilde kendi mesleklerini icra etmek olduğunu %32'si ise işsizlik nedeniyle projeye dahil olduğunu belirtmiştir.

Tarım danışmanlarına görev süresince karşılaştığı en önemli sorunların neler olduğu sorulmuş danışmanların %42'si araç ve ulaşım sorunu olduğunu, %26'sı sözleşmeli hizmet vermek olduğunu, %16'sı çalışma bürosu, %11'i ise konut sorunu yaşadığını belirtmiştir bu sorunların giderilmesi halinde projenin daha başarılı olacağı düşünülmektedir.

Tarım danışmanlarına çeşitli dönemlerde eğitimler verilmiş ve düzenlenen eğitimlerin mesleki bilgilerine katkı yaptığı belirlenmiştir. Danışmanlara eğitimleri için düzenlenen konuların haricinde mesleki bilgilerine katkı yapacağını düşündükleri konularında olduğunu bu konular hakkında da bilgi sahibi olarak donanımlarının artacağını belirtmişlerdir.

Tarım danışmanlarına amirlerinin kendilerine olan yaklaşımları sorulmuş olup danışmanların %47'si takdir edici bir tutum sergilendiğini belirtmiş bu durum danışmanların özgüvenlerinin artmasına ve motive olmalarına bir dayanak oluşturmuştur.

Tarım danışmanlarına Tarım il ve İlçe Müdürlükleri tarafından kendilerinden yardım talep edildiğini belirtmişlerdir bu yardımlar; doğrudan gelir kaydı ve çiftçi kayıt sistemi, deneme ve demonstrasyonlar kurmak, yayım hizmetleri konusundadır. Tarım danışmanları bazı dönemlerde bu talepler nedeniyle kendi yayım faaliyetlerini yerine getiremediklerini belirtmiş bu durumun çeşitli düzenlemeler yoluyla çözülmesi gerektiğini belirtmişlerdir.

Danışmanların TAR-GEL projesinin daha başarılı olması için yapılması gerekenler sorusuna şu cevapları vermiştir %47'si Köyde ikamet zorunluluğunun kaldırılmasını istemekte, %42'si zorunlu durumlarda tayin ve yer değiştirme (Eş durumu), %11'i ise köy ve belde sayısının sınırlandırılmasını belirtmiştir.

7. ÖNERİLER

Tar-Gel projesinin uygulandığı köylerde, kısa zamanda yaşanan bu olumlu gelişmelerin devam etmesi ve etki alanının artırılabilmesi için;

Tar-Gel projesinin, çiftçiye, tarımsal üretime katkıda bulunması ve tarım danışmanının daha başarılı olması için alet, ekipman, araç, büro, telefon ve bilgisayar gibi teknolojik imkanları arttırılmalıdır.

Köyde ikamet zorunluluğu çiftçiler açısından olumlu sonuçlar doğurmuş olsa da tarım danışmanı açısından ailevi problemler yaşanmaktadır. Eşler birbirinden uzak, anne ve babalar çocuklarına karşı üstüne düşen sorumlulukları yerine getirememektedir. Köyde ikamet eden personel ev bulmakta zorluk çekmektedir. İkamet edecek yer sorununu çözümlenemeyen personel, muhtar ve çiftçilerin evlerinde ikamet etmek zorunda kalmaktadır.

Tar-Gel projesi kapsamında çalışan personelin eş durumu, özür becayiş gibi önem arz eden sorunları giderilmeli, danışmalar arasında rotasyon sağlanarak köyde ikamet sonucu ortaya çıkabilecek monotonluk giderilmelidir.

Başarılı danışmanların kalıcılığını sağlamak için danışmanların maddi olanakları yaptıkları hizmetin karşılığını verecek bir seviyeye getirilmelidir.

Danışmanlar ulaşım aracının olmaması nedeni ile sorumlu olduğu köylerin tamamına yeterince hizmet verememektedirler. Bununla ilgili farklı alternatiflerin değerlendirilerek ulaşım sorununun giderilmesi veya görevli oldukları köy sayısının mümkün olduğunca azaltılması gereklidir.

Tarım danışmanının teknik ve mesleki açıdan eğitimi; personelin, çalıştığı bölgenin tarımsal yapısına ve çiftçi taleplerine göre belirlenerek karşılanmalıdır. Tarım danışmanı göreve başlamadan önce atandığı bölgenin tarımsal özelliklerine göre temel eğitime tabi tutulmalı görev esnasında ise hizmet içi eğitim verilerek tarım danışmanının bilgisinin güncel tutulması sağlanmalıdır.

Tarım danışmanının ilçe tarım müdürlüklerinin bazı çalışmalarında görevlendirilmeleri (Doğrudan Gelir Desteği) nedeni ile personelin kendisinin yürütmesi gereken yayım faaliyetlerinde aksaklıklara sebep olduğundan bu olumsuz durumun giderilmesi gereği bulunmaktadır.

KAYNAKLAR

- Aktaş, Y.**, 2005. Tarımsal Yayım Önemli midir, Harran Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi,9(2) , s.69-79 , Şanlıurfa.
- Anonim**, 2004. 1000 Köye 1000 Tarım Gönüllüsü Projesine İlişkin Odamızın Görüşü .ZMO. www.zmo.org.tr 25.03.2004.
- Anonim**, 2006. Tarım Gönüllüleri, Türk Tarım Dergisi Özel sayısı, Ankara.
- Anonim**, 2007. Tarım Sektörünün İktisadi Kalkınmadaki Rolü. Türkiye , http://www.ekodialog.com/kalkinma_ekonomisi/kalkinma_tarim.html 13.03.2006. Battal, S., 2004, Denenmiş Yöntemler ve Eski Projelerin Kötü Kopyaları, <http://www.hasad.com.tr>, 01.06.2004.
- Boz, İ., Candemir S.**, 2007. Yayım Elemanları Gözüyle Kahramanmaraş'ta Tarımsal, Kurumsal Sorunlar ve Çözüm Önerileri, KSÜ Fen ve Mühendislik Dergisi, 10(1), 2007 , s.97-104, Kahramanmaraş.
- Çınar, G., Armağan G.**, 2009. Üreticilerin Tarımsal Yayım ve üretim Sistemi için ödemeye İstekli Oldukları Ücretlerin Belirlenmesi: Aydın ili Örneği,Tarım Ekonomisi Dergisi, 2009 , s.83-92.
- Demiryürek, K.**, 2001. Türkiye'nin Genel Tarımsal Yayım Sistemi:İlgili Kuruluşlar, Yayım Çalışmaları ve Problemler, Omü, Ziraat Fakültesi Dergisi,17(1):92-98.
- Evenson, R.**, 1998. The economic contributions of agricultural extension to agricultural and rural development.chp.39
- Gökçe, O.**, 2004. "1000 Köye 1000 Tarımcı Projesi Üzerine Bir İnceleme", Türkiye VI. Tarım Ekonomisi Kongresi(16-18 Eylül 2004) Bildiri Kitabı, s.609, Tokat.
- Gürel, A.**, 1996. "Tekirdağ Tarım İl ve İlçe Müdürlükleri Çiftçi Eğitim ve Yayım Şubesinde Görev Yapan Yayım Elamanlarının Etkinlikleri Üzerine Bir Araştırma",T.Ü. Tekirdağ Ziraat Fakültesi, Yayın No: 246, Araştırma No: 93, Tekirdağ
- Kara,U., Aktaş, Y.,Kara, F.**, 2009. Köy Merkezli Tarımsal Üretime Destek (Köy-Mer) Projesi'nin Tarımsal Yayım Açısından Değerlendirilmesi:Şanlıurfa İli Örneği, Tarım Ekonomisi Dergisi, 15(1), s 25-34.

- Kızılaslan, N.**, 2009. Çiftçilerin Tarımsal Yayım Konusundaki Tutum ve Davranışları (Tokat İli Yeşilyurt İlçesi Araştırması), TUBAV Bilim Dergisi, Cilt:2 Sayı:4 S:439-445, Ankara.
- Naswem, A.A., S. Daudu and E.P. Ejembi.** 2008 . Legislated Policy as the Basis for Effective Extension Delivery: Lessons from the United Kingdom.Vol.12(2)
- Özdemir,M.**, 2003. “Yeni Kadrolaşma Alanı Tarım”, www.ozgurpolitika.org, 30.10.2003.
- Özkan, E., Aydın, B., Altun, A., Demir, O., ve arkadaşları.**, 2009 Tarımsal Yayımı Geliştirme Projesinde Çalışan Sözleşmeli Elemanlarla İlgili Durum Analizi, www.zmo.org.2010.)
- Türkiye Ziraat Odaları Birliği**, 2009. Tarım Sosyal Riski Azaltıyor, Kriz Ortamında İnsanlar Tarıma Sığınyor, Basın Bülteni Sayı: 8. Erişim Tarihi: 04 Şubat 2009, http://www.tzob.org.tr/tzob_web/basin_bulten/2009/04_02_2009.htm
- Saliu, O.J.**, 2010. “Privatization Of Agricultural Extension Services In Nigeria - Proposed Guidelines For Implementation”, Journal of Sustainable Development in Africa Volume 11, No.2, 2009.
- Sezgin, A.**, 2010. “Çiftçilerin kamu Yayım Hizmetlerini Talep Etme ve Faydalanma Durumunu Etkileyen Faktörlerin Analizi:Erzurum İli Örneği”, <http://journal.tarekoder.org>, 22.02.2010.
- Sorman, N.**, 2003. 1000 Köye 1000 Tarımcı Projesi-Ecevit'in Köykent Projesinden Farkı Ne?, www.milligazete.com.tr , 30.10.2003.
- Şişman, Z.**, 2010. Türkiye de ve Avrupa Birliği Ülkelerinde Tarımsal Yayım Çalışmalarının İncelenmesi, 46.Dönem Ab Temel Eğitim Kursu, Ankara.
- Yavuz, Y., Erol, A.O.**, 2004. “Tarımsal Yayım da Eğiticilerin Eğitimi, Geleceğin Yayım Uzmanları Nasıl Olmalıdır?”, Türkiye VI. Tarım Ekonomisi Kongresi(16-18 Eylül 2004) Bildiri Kitabı, s.604, Tokat.

İlgili web adresleri:

http://www.ekodialog.com/kalkinma_ekonomisi/kalkinma_tarim.html

www.tedgem.gov.tr

www.tarim.gov.tr

<http://journal.tarekoder.org>

www.tarim.gen.tr

www.turktarim.com.tr

www.tzob.org.tr

www.ziraatci.com.tr

http://www.zmo.org.tr/yayinlar/kitap_goster.php?kodu=82

EKLER

Ek-1 Tarım Danışmanı Anketi

Ek-2 Yönetici Anketi

Ek-3 Çiftçi Anketi

Ek-4 Muhtar Anketi

EK-1**TARIMSAL YAYIMI GELİŞTİRME PROJESİ İZLEME VE
DEĞERLENDİRME ÇALIŞMASI ÇİFTÇİ ANKETİ**

Bilgisayara Giriş : No	Tarih :/...../200
---------------------------	-------------------------

Anketi Yapanın	
Adı ve Soyadı	:
Unvanı	:

Anketin Yapıldığı Yerin	
İli	:
İlçesi	:
Köyü/Beldesi	:

1. Çiftçinin yaşı

2. Çiftçinin eğitim durumu (uygun yeri işaretleyiniz)

O/Y değil	Okur/Yazar	İlkokul	Ortaokul	Lise	Üniversite

3. Köyünüzde hizmet veren sözleşmeli mühendis/veterinerin mesleği nedir?

- a) Ziraat Mühendisi b) Veteriner Hekim c) Bilmiyorum

4. Köyünüze atanan sözleşmeli mühendis/veterinerin mesleği sizce ne olmalıdır?

- a) Ziraat Mühendisi b) Veteriner Hekim c) Diğer (Belirtiniz.....)

5. Köyünüzde/beldenizde kaç yıldır danışman bulunmaktadır?

.....

6.Sözleşmeli mühendis/veterinerin teknik bilgisi yeterli mi?

- a) Evet yeterli b) Hayır yetersiz

7. Sözleşmeli mühendis/veteriner nerede ikamet ediyor?

- a)Köyde b)İlçede c)İl merkezinde

8. Sözleşmeli mühendis/veterinere günün her saatinde bilgi almak için ulaşabiliyor musunuz?

- a)Evet b)Hayır

9. Hayvan hastalık ve zararlıları ile ilgili sorunlarınızda danışman zamanında müdahale ediyor mu?

- a) Evet b) Hayır

10. Bitkisel üretimde karşılaşılan hastalık ve zararlıları ile ilgili sorunlarınızda sözleşmeli mühendis/veteriner zamanında müdahale ediyor mu?

- a) Evet b) Hayır

11. Tarımsal üretimle ilgili herhangi bir konudaki bilgi talebinizi sözleşmeli mühendis/veterinerin karşılayamadığınız oldu mu?

- a) Evet oldu b) Hayır olmadı

12. Sözleşmeli mühendis/veterinerin size vermiş olduğu bilgiyi tarımsal faaliyetlerinizde uyguluyor musunuz?

- a) Evet uyguluyorum b) Hayır uygulamıyorum

13. Uygulamıyor iseniz nedenleri?

- a) Uygulanabilir bulmuyorum
b) Maddi vb koşullarım yetersiz
c) Verilen bilgiyi yeterli bulmuyorum
d) Elemana güven duymuyorum

14. Uyguluyor iseniz kullandığınız yöntem veya teknik sizi hiç zarara uğrattı mı?

- a) Evet, zarara uğrattı
- b) Hayır, zarara uğratmadı ama herhangi bir kazancım da olmadı
- c) Hayır, zarara uğratmadı, bilakis ürün artışı oldu

15. Sözleşmeli mühendis/veterinerden bilgiyi en çok nasıl elde ediyorsunuz?

- a) Kendi Bürosunda
- b) Tarlada, bağ-bahçe gibi çalışmalar esnasında bizzat katılarak
- c) Köy Odası, kahvehanesi gibi yerlerde çiftçi sohbetleri esnasında
- d) İl/ilçe müdürlüğü ile ortaklaşa düzenledikleri kurslar, toplantılar esnasında
- e) Diğer (Belirtiniz.....)

16. Sözleşmeli mühendis/veterinere en çok hangi konuda başvurduunuz?

a) Bitkisel üretim	f) Zirai mücadele
b) Hayvan hastalık ve zararlıları	g) Tarımsal Desteklemeler
c) Örtü altı yetiştiriciliği	i) Diğer (Belirtiniz.....)
d) Tarımsal Organizasyonlar	j) Hiç başvurmadım
e) Hayvansal üretim	

17. Sözleşmeli mühendis/veteriner sizleri bilgilendirmeye yönelik en çok hangi faaliyette bulundu?

a) Bireysel çiftçi görüşmeleri	e) Çiftçi kursları
b) Demonstrasyon ve denemeler	f) Gezi
c) Video, slayt gibi görsel teknikler	g) Diğer (Belirtiniz.....)
d) Çiftçi toplantıları	

18. Sözleşmeli mühendis/veteriner en çok hangi konuda size faydalı oldu?

a) Toprak İşleme	e) Suni tohumlama
b) Sulama	f) Hayvan sağlığı
c) Tohumluk	g) Tarım dışı konularda
d) Gübreleme	h) Diğer (.....)
e) Hayvan bakım ve besleme	

19. Diğer kurum ve kuruluşlarla olan sorunlarınızın çözümünde Sözleşmeli mühendis/veteriner sizlere yardımcı oldu mu? (Eğitim, Sağlık, Yol, Su, Elektrik, Telefon vs.)

- a) Evet b) Hayır

20. Cevabınız Evet ise hangi konuda?

21. Üç yılın sonunda sözleşmeli mühendis/veterinerin köyünüzde hizmet vermeye devam etmesini ister misiniz?

- a) Evet, isterim b) Hayır, istemem gerek yok

22. Sözleşmeli mühendis/veterinerlerin tüm ülke genelinde yaygınlaşmasını ister misiniz?

- a) Evet b) Hayır

Neden?

23. Sözleşmeli mühendis/veterinerin size daha yararlı olabilmesi için sizce neler yapılmalı? (Önem derecesine göre sıralayınız)

- a) Lojman tahsis edilmeli
b) Araç temin edilmeli
c) Bürosu olmalı
d) Bilgisayar, Televizyon, Telefon gibi teknoloji kullanımı arttırılmalı
e) Tatminkâr bir ücret verilmeli
f) Köyde ikamet etme zorunluluğunun kaldırılması
g)

24. Aşağıdaki kamu görevlilerinden hangisi sizin için köy/belde de mutlak suretle olması gerekir. (Önem derecesine göre sıralayınız)

a) Öğretmen	d) Doktor
b) Hemşire/Ebe	e) Tarım danışmanı
c) İmam	f) Diğer (Belirtiniz.....)

25. Aşağıdakilerden hangisi tarımla ilgili konularda bilgi kaynağınızdır?

a) Tarım İl/İlçe Müdürlüğü	f) Araştırma Enstitüleri
b) Kooperatif ve Birlikler	g) Ziraî ilaç ve alet bayileri
c) Özel Firmalar	h) Tarım Danışmanı
d) Diğer çiftçiler	i) Radyo

26. Tarım Bakanlığı desteklemeleri konusunda sözleşmeli mühendis/veteriner tarafından bilgi verildi mi?

- a) Evet b) Hayır

27. Tarım Bakanlığının çiftçilere sağladığı desteklemelerden yararlandınız mı?

- a) Evet b) Hayır

28. Tarım Kredileri konusunda sözleşmeli tarım elemanının çalışması oldu mu?

- a) Evet b) Hayır

EK-2**TARIMSAL YAYIMI GELİŞTİRME PROJESİ İZLEME VE DEĞERLENDİRME ÇALIŞMASI MUHTAR / BELEDİYE BAŞKANI ANKETİ**

1. Köyünüzde hizmet veren sözleşmeli mühendis/veterinerin mesleği nedir?

- a) Ziraat Mühendisi b) Veteriner Hekim c) Diğer d)Bilmiyorum

2. Köyünüze atanan sözleşmeli elemanın mesleği sizce ne olmalıdır?

- a) Ziraat Mühendisi b) Veteriner Hekim c) Diğer (Belirtiniz.....)

3.Köyünüzde/beldenizde kaç yıldır danışman bulunmaktadır?

4. Sözleşmeli mühendis/veterinerin teknik bilgisi yeterli mi?

- a) Evet yeterli b) Hayır yetersiz

5. Sözleşmeli mühendis/veterinerin beşeri (sosyal) ilişkilerini nasıl buluyorsunuz?

- a) Çok iyi b) İyi c) Vasat d) Kötü

6. Sözleşmeli mühendis/veteriner nerede ikamet ediyor?

- a) Köyde b) İlçede c) İl merkezinde

7. Sözleşmeli mühendis/veterinere günün her saatinde bilgi almak için ulaşabiliyor musunuz?

- a) Evet b) Hayır

8. Sizce sözleşmeli mühendis/veteriner olmak için adaylarda aranan şartlar yeterli miydi?

- a) Evet yeterliydi b) Hayır, yeterli değildi

9. Yeterli değilse başka hangi şartlar aranmalıydı?

- a)
- b)
- c)

10. Sözleşmeli mühendis/veteriner seçimi sizce doğru yapıldı mı?

- a) Evet, doğru yapıldı b) Hayır, doğru yapılmadı

11. Köy/belde seçimi sizce doğru yapıldı mı?

- a) Evet b) Hayır

12. Köyünüze/beldenize sözleşmeli mühendis/veteriner atanmadan önce sizin fikriniz alındı mı?

- a) Evet b) Hayır

13. Sözleşmeli mühendis/veteriner ile olan iletişiminiz nasıl?

- a) İyi b) Orta c) Zayıf

14. Çiftçilerle diyaloglarınız esnasında çiftçilerin sözleşmeli mühendis/veteriner hakkındaki görüşleri nasıl?

- a) Olumlu b) Olumsuz

15. Sözleşmeli mühendis/veterinere en çok hangi konuda başvurduunuz?

a) Bitkisel üretim	f) Zirai mücadele
b) Hayvan hastalık ve zararlıları	g) Tarımsal Desteklemeler
c) Örtü altı yetiştiriciliği	h) Diğer (Belirtiniz.....)
d) Tarımsal Organizasyonlar	i) Hiç başvurmadım
e) Hayvansal üretim	

16. Sözleşmeli mühendis/veteriner köyünüzü/beldenizi bilgilendirmeye yönelik en çok hangi faaliyette bulundu?

a) Bireysel çiftçi görüşmeleri	e) Çiftçi kursları
b) Demonstrasyon ve denemeler	f) Gezi
c) Video, slayt gibi görsel teknikler	g) Diğer (Belirtiniz.....)
d) Çiftçi toplantıları	

17. Sözleşmeli TAR-GEL elemanına en çok hangi konuda köyünüze/beldenize faydalı oldu?

a) Toprak İşleme	f) Suni tohumlama
b) Sulama	g) Hayvan sağlığı
c) Tohumluk	h) Tarım dışı konularda
d) Gübreleme	i) Diğer (Belirtiniz.....)
Hayvan bakım ve besleme	

18. Köyünüzde/beldenizde ileriki yıllarda da sözleşmeli mühendis/veterinerin bulunmasını ister misiniz?

- a) Evet b) Hayır

19. Cevabınız hayır ise nedenleri?

.....
.....

20. Bu projenin daha verimli olabilmesi için önerileriniz nelerdir?

.....
.....

EK-3

**TARIMSAL YAYIMI GELİŞTİRME PROJESİ İZLEME VE
DEĞERLENDİRME ÇALIŞMASI TARIM İL / İLÇE MÜDÜRLÜĞÜ
YÖNETİCİLERİ ANKETİ**

Bilgisayara Giriş : No	Tarih :/...../2008
---------------------------	--------------------------

Anketi Yapanın	
Adı ve Soyadı	:
Unvanı	:

Anketin Yapıldığı Yerin	
İli	:
İlçesi	:

1. Göreviniz

- a) Çiftçi Eğitim Şube Müdürü b) Tarım İlçe Müdürü c) İlgili teknik eleman

2. Mesleğiniz

- a) Ziraat Mühendisi b) Veteriner Hekim c) Diğer (Belirtiniz.....)

3. Sizce sözleşmeli mühendis/veteriner olmak için adaylarda aranan şartlar yeterli miydi?

- a) Evet yeterliydi b) Hayır, yeterli değildi

4. Yeterli değilse başka hangi şartlar aranmalıydı?

- a)
- b)
- c)

5. Sözleşmeli mühendis/veteriner seçimi sizce doğru yapıldı mı?

- a) Evet, doğru yapıldı b) Hayır, doğru yapılmadı

6. Cevabınız hayır ise nedeni?

.....

.....

7. Köy/belde seçimi sizce doğru yapıldı mı?

- a) Evet b) Hayır

8. Cevabınız hayır ise nedeni?

.....

.....

9. Mühendis/veteriner sözleşmeleri gereği köyde ikamet ediyorlar mı?

- a) Evet b) Hayır c) Bir kısmı

10. Sözleşmeli mühendis/veteriner ile olan iletişiminiz nasıl?

- a) İyi b) Orta c) Zayıf

11. Sözleşmeli mühendis/veteriner ile hangi sıklıkta görüşüyorsunuz?

- a) Haftada bir b) 15 günde bir c) Ayda bir d) Daha seyrek

12. TAR-GEL Projesinin uygulamaya konulmasının nedenleri sizce nelerdir?

(Önem derecesine göre sıralayınız)

- a) İstihdam yaratmak
- b) İl/İlçe Müdürlüklerinin iş yükünü hafifletmek
- c) Bakanlık politikalarının kırsal alanda etkinliğini arttırmak (DGD, kayıt sistemi, tarımsal krediler, vb.)
- d) Sorunlara yerinde çözüm üretmek
- e) Tarımsal yayım hizmetlerinin etkinliğini arttırmak
- f) Tarımsal üretimde verim ve kalite artışını sağlamak
- g) Diğer

13. Sözcleşmeli mühendislerin/veterinerlerin almış oldukları ücreti nasıl buluyorsunuz?

- a) Çok yüksek b) Normal c) Yetersiz

14. Çiftçilerle diyaloglarınız esnasında çiftçilerin sözcleşmeli mühendis/veteriner hakkındaki görüşleri nasıl?

- a) Olumlu b) Olumsuz

15. Projenin daha başarılı olması için neler yapılmalı?

- a)
- b)
- c)

16. Sizce sözcleşmeli mühendis/veteriner bu projede gönüllü olarak mı yer alıyor?

- a) Evet b) Hayır

EK-4

**TARIMSAL YAYIMI GELİŞTİRME PROJESİ İZLEME VE
DEĞERLENDİRME ÇALIŞMASI SÖZLEŞMELİ MÜHENDİS / VETERİNER
ANKETİ**

Bilgisayara Giriş : No	Tarih :/...../2008
---------------------------	--------------------------

Anketi Yapanın	
Adı ve Soyadı	:
Unvanı	:

Anketin Yapıldığı Yerin	
İli	:
İlçesi	:
Köyü/Beldesi	:

1. Cinsiyeti

- a) Erkek b) Kadın

2. Yaşı

3. Medeni durumunuz

- a) Evli b) Bekâr

4. Mesleğiniz

- a) Ziraat Mühendisi b) Veteriner Hekim c) Su Ürünleri Mühendisi
d) Gıda Mühendisi

5. Ziraat Mühendisi iseniz bölümünüz

- a) Tarla Bitkileri b) Zootekni c) Bahçe Bitkileri d) Toprak
 e) Bitki Koruma f) Tarım Ekonomisi g) Tarım makineleri h) Tarımsal
 Yapılar ve Sulama i) Diğer (Belirtiniz.....)

6. Kaç yıldır bu köy/beldede danışmansınız? yıl

7. Sizden önce bu köy/beldede danışman var mıydı?

- a) Evet b) Hayır

8. Görev yaptığınız yer ve sayısı?

- a) Köy adet b) Beldeadet

9. Köyde/Beldede ikamet ettiğiniz yer

- a) Köy evi e) Kendi evim
 b) Köy Tarım Merkezi Lojmanı f) Kira
 c) Sağlık Bakanlığı Lojmanı g) Günübürlük gidip geliyorum
 d) Milli Eğitim Bakanlığı Lojmanı h) Diğer (Belirtiniz.....)

10. Görev yaptığınız köy/beldede oturduğunuz konuta ödediğiniz kira miktarı
YTL

11. Hizmet bölgenizle ilgili olarak size göre aşağıdakilerden hangisi doğrudur?

- a) Bir köy/belde ile sınırlı olmalı
 b) Görev yeri sadece beldeler olmalı
 c) Hizmet alanımız birden fazla köy/beldeyi içine almalı
 d) Diğer

Neden?

12. Bir tarım danışmanının bakması gereken köy/belde sayısı en uygun sizce ne
 olmalıdır?

13. Görev alanınızdaki köy/beldelerde yaşayan çiftçilerden herhangi bir talep geliyor mu?

a) Evet b) Hayır

Evet, ise hangi konularda?

.....

.....

.....

14. Görev alanınız dışındaki çevre köylerden de çiftçi talebi geliyor mu?

a) Evet b) Hayır

Evet ise; hangi konularda?

.....

.....

.....

15. Görev yaptığınız köy ve beldelerde çiftçilerle iletişim sorunu yaşadınız mı/yaşıyor musunuz?

a) Evet b) Hayır

Evet ise; hangi konularda?

.....

.....

.....

16. Mesleğiniz dışına ilave olarak üstlendiğiniz görevler var mı? (İlköğretim okullarında derslere girme vb.)

a) Evet b) Hayır

17. Kullandığınız büroda telefon imkanı var mı?

a) Evet b) Hayır

18. Cevabınız evet ise hangisi?

a) Sabit telefon b) Mobil telefon (GSM) c) Her ikisi

19. Büronuzda internet erişiminiz var mı?

- a) Evet b) Hayır

20. Maaşınız haricinde ek ödeme yapılıyor mu?

- a) Evet b) Hayır

21. Cevabınız evet ise bunlar nelerdir?

- a) Eğitim harcamaları b) Ulaşım harcamaları c) Döner sermaye payı
d) Geçici görev yolluğu e) Diğer

22. Diğer sözleşmeli mühendis/veterinerler ile iletişiminiz nasıl?

- a) Çok iyi b) İyi c) Zayıf d) Hiç yok

23. Göreve başladığınızda köyde/beldede konut sorunu yaşadınız mı?

- a) Evet b) Hayır

24. Tarım İl/İlçe Müdürlüğü yetkilileri görev yaptığınız köye son bir yıl içerisinde geldi mi ?

- a) Hiç gelmedi b) Birkaç kez geldi c) 5-10 kez geldi b) 10'dan fazla

25. Çiftçilerle ilişkileriniz nasıl?

- a) Çok iyi b) İyi c) Orta d) Zayıf

26. Büro olarak kullandığınız yer

- a) Herhangi bir yerim yok e) Kooperatif Binası
b) Köy evi f) Evimin bir odası
c) Muhtarlıkta / Belediyede bir oda tahsis edildi g) Köy Okulunun bir kısmı
d) Köy Tarım Merkezi binası h) Diğer (Belirtiniz.....)

	Göreve başlanan zamanda	Şu anda
27. Görev yaptığınız köy/beldedeki diğer kamu görevlileri ile olan ilişkileriniz nasıl?	a)Çok iyi b)İyi c)Orta d)Zayıf	Çok iyi İyi Orta Zayıf
28. Köy muhtarı/Belediye Başkanı ile olan ilişkileriniz nasıl?	a)Çok iyi b)İyi c)Orta d)Zayıf	Çok iyi İyi Orta Zayıf

29. İl Tarım Müdürlüğünde TAR-GEL Birimi var mı?

- a) Evet, var b) Hayır, yok

30. Sizce çiftçilere en çok aşağıdaki konularda faydalı oldunuz?

a) Toprak İşleme	f) Hayvan bakım ve besleme
b) Sulama	g) Suni tohumlama
c) Tohumluk	h) Hayvan sağlığı
d) Gübreleme	i) Diğer (Belirtiniz.....)
e) Zirai mücadele	j) Çiftçi organizasyonları

31. Çiftçilerin en çok hangi konuda talepleri oldu?

a) Bitkisel üretim	e) Hayvansal üretim
b) Hayvan hastalık ve zararlıları	f) Zirai mücadele
c) Örtü altı yetiştiriciliği	g) Tarımsal Desteklemeler
d) Tarımsal Organizasyonlar	h) Diğer (Belirtiniz.....)

32. Mezun olduğunuz bölümle çiftçilerin sizden olan talepleri uyuyor mu?

- a) Evet b)Hayır

33. Yerel idareciler görev yaptığınız köyü/beldeyi ziyaret etti mi?

- a) Evet b) Hayır

34. Üniversite veya Araştırma Enstitüleri ile iletişiminiz var mı?

- a) Evet, var b) Hayır, yok

35. İle ya da ilçeye hangi sıklıkta gidiyorsunuz?

- a) Her gün b) Haftada 2-3 kez c) Haftada 1 d)15 günde 1 kez e)Ayda 1 kez

Hangi amaçla;

.....

.....

.....

36. Hizmet verdiğiniz köy/beldenin seçimi size göre doğru yapılmış mı?

- a) Evet b) Hayır

37. Barınma koşullarınızı değerlendiriniz?

38. Çiftçilerle iletişim düzeyinizi değerlendiriniz?puan (5 üzerinden değerlendiriniz)

39. Görev yaptığınız köy/beldedeki çiftçilerin sözleşmeli tarım elemanı görevlendirilmesine olan ilgisini değerlendiriniz?puan (5 üzerinden değerlendiriniz)

40. Proje başlangıcındaki mesleki bilgi düzeyinizi değerlendiriniz?puan (5 üzerinden değerlendiriniz)

41. Şimdiki mesleki bilgi düzeyinizi değerlendiriniz?puan (5 üzerinden değerlendiriniz)

42. Bilgisayar kullanma düzeyinizi değerlendiriniz?puan (5 üzerinden değerlendiriniz)

43. Projenin başarı düzeyini değerlendiriniz?puan (5 üzerinden değerlendiriniz)

44. Sözleşmeniz sona erdiğinde yenilenmesini ister misiniz?

- a) Evet b) Hayır c) O zamanki şartlara göre

45. Cevabınız hayır ise sözleşme yenilememe nedeniniz

- a) Ücret düşük b) Köy/belde olumsuz şartları c) Yeni bir işe başlıyorum
d) Sağlık sorunları e) Evlilik/Eş durumu f) İdare ile yaşanan sorunlar
g) Görev yerinin çakılı kadro olması h) Köyde ikamet etme zorunluluğunun olması
i) Diğer (Belirtiniz)

46. Projede görev alma sebebiniz nedir?

- a) İşsizlik b) Kendi mesleğimi icra etmek c) Diğer (Belirtiniz)

47. Göreviniz süresince karşılaştığınız en önemli sorun nedir?

- a) Araç-Ulaşım sorunu f) Çalışma bürosu
b) Konut g) Sözleşmeli hizmet vermek
c) Ücret h) Köy şartları
d) Çiftçilerin isteksizliği i) Eğitim-yayım malzemelerinin yetersizliği
e) Mesleki bilgi yetersizliği h) Diğer (Belirtiniz.....)

48. Proje sonunda görev yaptığımız köy/beldede Özel Danışman Olarak devam edebilir misiniz?

- a) Evet, devam edebilirim. Neden?
b) Hayır, devam edemem. Neden?

49. Sizin için herhangi bir eğitim çalışması düzenlendi mi?

- a) Evet b) Hayır

50. Cevabınız evet ise hangi konularda?

.....

51. Cevabınız evet ise bu eğitim çalışması sonunda mesleki bilgi birikiminizde ve mesleki görüşlerinizde olumlu yönde değişiklikler oldu mu?

a) Evet b) Hayır

52. En çok ilginizi çeken ve meslek yaşamınızda işinize yarayacağını düşündüğünüz konular neydi?

.....

53. Başka hangi konularda eğitime ihtiyacınız olduğunu düşünüyorsunuz?

.....

54. Üst amirlerinizin size olan yaklaşımı nasıl?

a) Takdir edici b) Eleştirel c) İlgisiz d) Tehdit edici

55. Kadrolu teknik personelin size yaklaşımı nasıl?

a) Yardımsever b) İlgisiz c) Zorlaştırıcı d) Dışlayıcı

56. Tarım İl/İlçe Müdürlüklerince sizden hangi konularda işbirliği yapılması istenmekte ve görev talep edilmektedir?

a) Tarımsal üretim konularında deneme ve demonstrasyonlar kurmak

b) Tarımsal konularda çiftçi örgütlüğünün sağlanması

c) Teknolojik gelişmeleri çiftçiye ulaştırmak (yayım hizmetleri)

d) DGD, çiftçi kayıt sistemi ve kredi kullanımı uygulamaları

e) Diğer (.....)

57. Talep edilen bu konular içinde siz daha çok hangilerinde yardımcı olabiliyorsunuz?

- a) Tarımsal üretim konularında deneme ve demonstrasyonlar kurmak
- b) Tarımsal konularda çiftçi örgütlülüğünün sağlanması
- c) Teknolojik gelişmeleri çiftçiye ulaştırmak (yayım hizmetleri)
- d) DGD, çiftçi kayıt sistemi ve kredi kullanımı uygulamaları
- e) Diğer

58. Projenin daha başarılı olabilmesi için önerileriniz nelerdir?

- a) Köyde ikamet etme zorunluluğunun kaldırılması
- b) Köy/belde sayısının sınırlandırılması
- c) Görev yerlerinde göreve başlamadan önce uzun süreli uygulamalı eğitimlerin düzenlenmesi
- d) Zorunlu durumlarda (eş durumu, eğitim, sağlık, vb) tayin olabilme ve yer değiştirme imkanlarının sağlanması
- e) Diğer (.....)

ÖZGEÇMİŞ**KİŞİSEL BİLGİLER**

Adı SOYADI : Erol ÇAKMAK
Doğum Tarihi ve Yeri : 25.07.1981 TOKAT
Medeni Hali : Bekar
Yabancı Dili : İngilizce
Telefon : 05434797276
e-mail : erolckmk@gmail.com

EĞİTİM

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet Tarihi
Lisans	İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	2007
Lise	Gaziosmanpaşa Lisesi	1999

İŞ DENEYİMİ

Yıl	Yer	Görev
2005-2010	Toprak ve Su Kaynakları Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü	Memur
2002-2005	Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü	Memur